

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
EVLİLİK VE AİLE PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN EVLİLİĞE ve
ÇOCUK SAHİBİ OLMALARINA YÖNELİK TUTUMU**

**Hazırlayan
Mustafa ÜNSAL**

**Danışman
Prof. Dr. Koray DEĞİRMENCİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Temmuz 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
EVLİLİK VE AİLE PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN EVLİLİĞE ve
ÇOCUK SAHİBİ OLMALARINA YÖNELİK TUTUMU**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Mustafa ÜNSAL**

**Danışman
Prof. Dr. Koray DEĞİRMENCİ**

**Temmuz 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Mustafa ÜNSAL

İmza :

Prof. Dr. Koray Değirmenci danışmanlığında **Mustafa Ünsal** tarafından hazırlanan “**Özel Eğitim Öğretmenlerinin Evliliğe ve Çocuk Sahibi Olmalarına Yönelik Tutumu**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Sosyoloji** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

05/07/2019

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Koray Değirmenci

K. Değirmenci

Üye : Prof. Dr. Hasan Bozgeyikli

H. Bozgeyikli

Üye : Öğr. Üyesi Dr. Oltan Evcimen

O. Evcimen

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 22/07/2019 tarih ve 30 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

22/07/2019
K. Güllü
Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışma sürecinde değerli zamanını özenle bana ayıran tez danışmanım Prof.Dr. Koray Değirmenci teşekkür eder saygılarımı sunarım. Araştırmanın başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen değerli hocam Dr. Adem ŞAT ve psikolog arkadaşım Mithat KARAPINAR'a içtenlikle teşekkür ederim. Öğrenim hayatım boyunca her türlü çabamı destekleyen canım aileme, bu tezin hazırlanma sürecinde maddi manevi desteğini her an hissettiğim, hayat arkadaşım, sevgili eşim Cemaynur ÖNAL ÜNSAL'a ve çalışmaya katılıp ölçek formlarını özenle dolduran katılımcılara sonsuz teşekkürler.

Mustafa ÜNSAL

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN EVLİLİĞE VE ÇOCUK SAHİBİ OLMAYA YÖNELİK TUTUMLARI

Mustafa ÜNSAL

**Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019
Danışman: Prof. Dr. Koray DEĞİRMENCİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin bireylerin evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarını tespit etmektir. Bu çalışmada elde edilen veriler ile özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumları konusunda önerilerde bulunulması ve önemli görüşler sunulması, çalışmanın diğer amaçlarındandır.

Araştırmanın çalışma grubu, Kayseri ilinde evreni temsil eden 77'si erkek 137'si kadın 214 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, Türkçe'ye uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışması araştırmacı tarafından yapılan Desire to Have Children Scale (Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği) ile bazı değişkenler hakkında bilgi toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak toplanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutum ve çocuk sahibi olma isteklerinin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla cinsiyet ve medeni durum değişkenine göre bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yaş, çocuk sayısı ve kıdem değişkenlerine göre farklılaşmayı ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Farklılaşma ortaya çıkan gruplarda farkın kaynağını tespit etmek amacıyla ileri analiz tekniği olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Evliliğe yönelik tutum ve çocuk sahibi olma isteği arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Öğretmenlerin evliliğe yönelik tutumlarının çocuk sahibi olma isteğini anlamlı düzeyde yordama durumunu ortaya koymak amacıyla doğrusal regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 41 yaş ve üzerindeki özel eğitim öğretmenlerinin diğer yaş gruplarına göre evlilik tutumunun daha olumlu olduğu görülmüştür.

- Evli olan özel eğitim öğretmenlerinin bekâr olan özel eğitim öğretmenlerine göre evlilik tutumlarının anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu görülmektedir.
- Evli özel eğitim öğretmenlerinin bekâr olan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla çocuk sahibi olmayı daha çok istedikleri anlaşılmaktadır.
- Özel eğitim öğretmenlerinin sahip olduğu çocuk sayısına göre çocuk sahibi olma isteklerinin anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin çocuk sayısına göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir. 2 veya 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri hiç çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla çocuk sahibi olmaya daha olumlu bakmaktadırlar.
- Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ile çocuk sahibi olma istekleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. ($r = ,402$, $p < 0,05$).
- Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları çocuk sahibi olma isteklerini anlamlı derecede yordamakta ve çocuk sahibi olma isteğinin %16,1 ini açıklamaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, özel eğitim öğretmenleri, evlilik, evlilik tutumu, çocuk sahibi olmaya yönelik tutum

ATTITUDES OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS TOWARD MARRIAGE AND HAVING CHILDREN

Mustafa ÜNSAL

**Erciyes University, Graduate School of Social Sciences
Master of Arts Thesis, June 2019
Supervisor: Prof. Dr. Koray DEĞİRMENÇİ**

ABSTRACT

This study aims to determine the attitudes of special education teachers toward marriage and having children. Other aims of this study are to provide suggestions and important opinions about the attitudes of special education teachers toward marriage and having children.

The sample group was formed from 77 female and 137 male -total 214 participants- special education teachers, representing the population in Kayseri. The data were obtained by using “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği”, “Desire to Have Children Scale” and “Personal Information Form”. “Desire to Have Children Scale” was adapted to Turkish. Then validity and reliability studies of the adapted scale were conducted by the researcher. Independent Samples T-Test analysis was conducted according to gender and marital status variables in order to reveal the differentiation of attitudes toward marriage and their desire to have children according to demographic characteristics of special education teachers'. One-way ANOVA was conducted in order to reveal differentiation according to age, number of children and seniority variables. Scheffe test was used as a further analysis to determine the source of the difference in differentiating groups. In order to reveal the relationship between the attitude toward marriage and the desire to have children, The Pearson Product-Moment Correlation Coefficient was calculated. Linear regression analysis technique was used in order to reveal the teachers' attitudes toward marriage as a predictor of the desire to have children. Analysis of the obtained data gave following results:

- It has been observed that special education teachers in the age group 41 and above have more positive attitudes on marriage than the other age groups.
- It is observed that the attitudes on marriage of the special education teachers who are married are significantly more positive than special education teachers who are single.

- It is understood that married special education teachers have more desire to have children than single special education teachers.
- It is observed that desire to have children does significantly differentiate according to the number of children special education teachers have. Special education teachers with 2 or 3 children have a more positive attitude toward having children compared to special education teachers with no children.
- There is a positive correlation between the attitudes of special education teachers toward marriage and their desire to have children. ($r = ,402$, $p < 0,05$).
- Attitude of special education teachers toward marriage significantly predicts their desire to have children and explains by 16.1%.

Suggestions are presented based on the findings obtained from the study.

Keywords: Special education, special education teachers, marriage, attitude on marriage, attitude toward having children

İÇİNDEKİLER

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN EVLİLİĞE ve ÇOCUK SAHİBİ OLMALARINA YÖNELİK TUTUMU

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ İNTİHAL FORMU	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK	iii
KABUL ONAY	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3.Alt Amaçlar	6
1.4.Araştırmanın Önemi	7
1.5. Varsayımlar	7
1.6. Sınırlılıklar.....	8

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Özel Eğitim.....	9
2.1.1. Özel Eğitim Gerektiren Birey	10
2.1.2. Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Sınıflandırılması	12
Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler aşağıda gösterildiği gibi sınıflandırılmaktadır:	12
2.1.3. Özel Eğitimin Önemi	13
2.1.4. Özel Eğitimin Temel İlkeleri	13
2.1.5. Özel Eğitim Okul ve Kurumları.....	14
2.2.Evlilik	15
2.2.1.Evlilik Nedir?.....	15
2.2.2. Evlilik Tutumu	16
2.2.4.Evlenme Nedenleri ve Evlilikten Beklentiler	22

2.2.5.Evlilik Biçimleri	23
2.2.6. İlgili Çalışmalar	24
2.3. Çocuk Sahibi Olma ve Çocuk Sahibi Olmaya Yönelik Tutum.....	25
2.3.1.Ebeveyn Olmak.....	25
2.3.2.Çocuk Sahibi Olmanın Kuramsal Temelleri.....	26
2.3.3.Çocuk Sahibi Olmaya Yönelik Tutumların İncelendiği Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	31
2.3.4.Çocuk Sahibi Olmaya Yönelik Tutumların İncelendiği Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	32

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	35
3.2. Evren ve Örneklem.....	35
3.3 Veri Toplama Araçları.....	38
3.3.1. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği.....	38
3.3.2. Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği	39
3.3.3. Demografik Bilgi Ölçeği	42
3.4. Verilerin Toplanması Ve Analizi	42

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri ne düzeydedir?	43
4.2 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?	43
4.3 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?	44
4.4 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?	45
4.5 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?	46
4.6 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri kıdemlerine göre farklılaşmakta mıdır?.....	48
4.7 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ile çocuk sahibi olmaya dönük istekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?.....	50
4.8 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları çocuk sahibi olmaya dönük isteklerini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?	50

BÖLÜM V
TARTIŞMA ve YORUM
BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

ÖNERİLER	59
KAYNAKÇA	61
ÖZGEÇMİŞ.....	69

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Katılımcıların cinsiyet dağılımları	35
Tablo 2.	Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı	36
Tablo 3.	Katılımcıların medeni duruma göre dağılımı	36
Tablo 4.	Katılımcıların çocuk sayısına göre dağılımı.....	37
Tablo 5.	Katılımcıların kıdem yılına göre dağılımları.....	37
Tablo 6.	Çocuk Sahibi Olma Ölçeğinin Faktör Yükleri.....	40
Tablo 7.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerine ilişkin betimsel istatistikler.....	43
Tablo 8.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi analizi sonuçları	44
Tablo 9.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin yaşlarına göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları	44
Tablo 10.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının farklılaşmasına ilişkin Scheffe analizi sonuçları	45
Tablo 11.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin medeni durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi analizi sonuçları.....	46
Tablo 12.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin çocuk sayılarına göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları	46
Tablo 13.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin çocuk sayılarına göre farklılaşmasına ilişkin Scheffe analizi sonuçları.....	47
Tablo 14.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin kıdemlerine göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları	48
Tablo 15.	Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının kıdemlerine göre farklılaşmasına ilişkin Scheffe analizi sonuçları.....	49

Tablo 16. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ile çocuk sahibi olma istekleri arasındaki ilişki.....	50
Tablo 17. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sahibi olma isteklerini yordamasına ilişkin doğrusal regresyon analizi sonuçları.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeğinin Faktör Yükleri	41
--	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Biyopsikososyal bir varlık olan insan, canlılığın ilk belirtilerinden son anına kadar sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde. Bireyin normal gelişim çizgisinde ilerleyebilmesi için biyolojik, sosyal ve psikolojik açıdan ihtiyaçlarının optimum düzeyde karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar yeteri düzeyde karşılanmadığında veya farklı birçok sebebe bağlı olarak gelişim alanlarında birtakım sorunlar ortaya çıkabilmekte ve bu bireylerin farklı ihtiyaçları oluşabilmektedir. Eğitim genel olarak davranış değişikliği oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır ve en temel hak olduğu evrensel olarak kabul edilmektedir (Gül, 2004). Her birey için evrensel bir hak olan eğitim, sözkonusu bireylerin ihtiyaçlarının farklılaşmasına bağlı olarak değişim göstermektedir. Bu ihtiyaç özel eğitim kurumlarında özel eğitim alanında eğitimini tamamlamış kişilerce karşılanmaktadır. Tanım olarak özel eğitim ise kendi yaş dönemindeki diğer çocukların normal gelişim süreçlerinden farklı bir gelişim süreci gösteren çocukların yaşama uyum sağlayabilmeleri için ihtiyaçlarını giderebilecekleri şekilde onlara verilen eğitim hizmetleridir (Çay, 2016). Bu hizmetleri sunan çalışanların, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin daha verimli ve mutlu bir hayata sahip olabilmeleri için yaptığı uygulamalar daha farklı ve fazla özveri gerektirdiği için psikolojik anlamda birtakım zorlayıcı süreçler yaşama ihtimalleri de artmaktadır. Bu sebeple bu konularda yapılan çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır.

Sosyal bir varlık olan insan gelişim süreci devam ederken belirli bir gelişim dönemine girdiğinde hayatını devam ettirmek istediği bir eş bularak evlilik ödevini yerine getirmek için adım atacaktır. İlerleyen zamanlarda ise birçok kuramsal yaklaşımın da bahsettiği gibi çocuk sahibi olmaya yönelik bir isteğe sahip olacaktır. Özellikle son zamanlarda evlilik ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarda birçok açıdan değişim olsa da toplumumuzda bu sosyal ödevlere yönelik bakış açısı kuvvetli olduğu için yetişkin bireylerden beklenen ve kendileri tarafından da planlanan adımlar olmaya

devam etmektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olmak, gerçekleştirmeyi düşünen her birey için olumlu duyguları hissettirse de önemli sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Bu durumda insan, sorumlulukları ve karşılaşılabileceği zorlukları aşmak adına tecrübelerden, örneklerden faydalanır; günlük hayatta karşılaştığı durumları ister istemez zihinsel süzgecinden geçirir. Tam da bu noktada özel eğitim çalışanlarının karşılaşılabileceği birtakım psikolojik zorlayıcı süreçlerin, evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarında değişikliğe sebebiyet verebileceği düşündürülen bir durumdur. Bu çalışmada, özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarının incelenmesi bu durum hakkında fikir sahibi olmaya yardımcı olacaktır.

1.1. Problem Durumu

Normal gelişim sürecini sağlıklı geçiremeyen ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere yönelik hizmetlerin gelişmişliği toplumsal kalkınma düzeyinin göstergelerinden birisidir (Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç ve Cihan, 2012). Bu hizmetlerin çokluğu ve gelişmişliği özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler ve onların aileleri için oldukça güzel bir durumdur. Fakat bu durumun özel eğitim öğretmenleri açısından da elbette zorlayıcı bir süreç olacağı düşünülmektedir (Eren ve Durna, 2006). Öğretmenlik mesleğinde çalışan bireylerin diğer mesleklere oranla daha fazla stres yaşadıkları yapılan çalışmaların sonuçları arasındadır.

Çokluk (2000) “Eğitim-öğretim hizmetlerinde; öğrenci-öğretmen, okul-aile çatışmaları, öğrencilerin disiplin sorunları, aşırı kalabalık sınıflar ve yetersiz fiziki koşullar, bürokratik işin fazlalığı, düşük ücret, terfi etme güçlükleri, toplumun eleştirileri, toplum desteğinin az olması, sosyal ve politik güçlerin eğitim kurumları üzerindeki baskıları, ödüllendirme ve kurumda karar sürecine katılımın yetersiz olması gibi sorunların varlığı bu stres seviyesini etkilemektedir” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle çalışan öğretmenlerde ise durum biraz daha farklılaşmaktadır. Bu alanda çalışan öğretmenlerin, diğer öğretmenlere göre daha özverili ve sorumluluk alan bireyler olması gerekmektedir. Bununla birlikte özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim hizmetlerinin normal akranlarına göre daha zorlayıcı olduğu ve sabır gerektirdiği de ortadadır. Böylelikle stresli olan öğretmenlik mesleği bu durumda daha stresli hale gelmektedir (Girgin ve Baysal, 2005).

İnsanlarla uzun süre doğrudan iletişim halinde olan örneğin öğretmenlik gibi meslekler insanlar için zamanla stresli bir hal alabilmektedir. Gelişim evrelerini normal bir şekilde geçiren öğrencilere öğretmenlik yapmaya kıyasla özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere öğretmenlik yapmak elbette daha zor bir durumdur (Aydemir, Diken, Yıkmış, Aksoy ve Özokçu, 2014). Bu bağlamda Girgin ve Baysal (2005)'ın yaptığı çalışma sonucuna göre özel eğitim öğretmenleri örgün eğitim öğretmenlerine kıyasla tükenmişlik sendromu yaşamaya daha meyillidirler sonucuna ulaşılmıştır.

Özel eğitim konusu üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan bir çalışmada özel eğitim öğretmenliği yapan bireylerin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre, öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinde görev yaptığı öğretmenlik süresi, çalıştığı okulun türü, ve öğretmenlerin yaşları etkili iken; yaşam doyumlarında ise cinsiyet ve yaş faktörleri etkili olmuştur (Aydemir ve ark., 2014). Yapılan başka bir çalışmada ise bu alanda çalışan öğretmenlerin %25 inin çalışma koşullarının olumsuzluğu ve mesleki yüklerinin ağırlığından dolayı özel eğitimden ayrılmak istediği tespit edilmiştir (Başaran, 2001). İş hayatı ile günlük hayatın birbirlerini etkiledikleri, birinde yaşanan sorunların diğerine de etki ettiği göz önünde bulundurulduğunda, iş hayatının sebep olduğu bu tarz bir duygusal tükenmişliğin bireylerin gündelik hayatını, ilişkilerini ve tercihlerini de olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Toplumsal yaşamda önem arz eden konulardan biriside şüphesiz evlilik konusudur. Gerek bireysel gerekse toplumsal olarak belirli yaşa gelen bireylerden evlilik müessesesini gerçekleştirmeleri beklenmektedir. Bireylerin evliliğe yönelik tutumlarına, çocuk sahibi olma isteklerine etki eden pek çok neden vardır. Buna rağmen literatüre bakıldığında bireylerin evlenme isteklerinin ve çocuk sahibi olma isteklerini inceleyen araştırma sayısının yetersiz olduğu görülür. Yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumları farklı açılardan incelenmiştir. Kadınların daha erken yaşta evlenip çocuk sahibi olmaları anlayışı yaygınken, erkeklerin askerlik görevini yapması, çalışması, maddi anlamda birikim yapmasından sonra evlenmesi gerektiği anlayışı hakimdir. Ancak son yıllarda kadınlar çalışma hayatına daha fazla girmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak da kadınların da yaşamlarında evliliğin ikinci

planda olması anlayışı yaygınlaşmaya başlamıştır. Araştırma sonucunda ise cinsiyetler arası belirgin farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılması, günümüzde kadın ve erkeklerin genel toplumsal yargılardan uzaklaşarak benzer düşüncelere sahip olmaya başladıklarını göstermektedir (Üsküp Koca, 2017). Bununla birlikte evliliğe yönelik tutumları belirleyen faktörler arasında eğitimi tamamlama ve ekonomik özgürlüğü sağlamanın önemli etkisinin olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir. Örneklemini üniversite gençlerinin oluşturduğu bir araştırmada evlilik kararı vermenin ön koşulunun eğitimini tamamlamak ve ekonomik özgürlüğü sağlamak olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Artukoğlu,2016).

Evliliğe yönelik tutumları belirleyen faktörler arasında toplumsal beklentiler, yargılar ve toplum tarafından kabul gören görüşlerin yanı sıra bireylerin beklentileri, ilişkiye yönelik kişisel düşünceleri, aile yapısı ve bilişsel yapıları da bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada ebeveynleri 0-6 yaş arasında boşanan bireylerin 6 yaştan sonra boşanan bireylere göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve gerçekçi olmayan beklentilerinin olduğu saptanmıştır (Artukoğlu, 2016).

Toplumun ve insan neslinin devamının sağlanabilmesi çocuk sahibi olmaya bağlıdır. Üreme faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi çoğu zaman evliliğin gerçekleştirilip aile kurulmasından sonra olmaktadır. Çocuk sahibi olma kararı kişisel veya toplumsal nedenlere bağlı olarak alınabilir. Bununla birlikte çocuk sahibi olmak bu düşüncüyü destekleyen birçok etken bulunmasına karşın tamamen bireysel bir karardır ve kişilerin bu konuda özgürlüğü bulunmaktadır. Çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu kararı etkileyen birçok etkenin varlığı göze çarpmaktadır. Ayrıca çocuk sahibi olmaya yönelik tutumların, olduktan sonra değişikliğe uğrayabileceği de yapılan çalışmalarda rastlanılan sonuçlar arasındadır.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin örneklem seçildiği bir araştırmada, öğrencilerin evliliğe istekli olduğu, çocuk sahibi olmak için evliliğin ön şart olduğu ve özellikle son sınıfa gelen öğrencilerin bu konulara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aşçı, Gökdemir ve Altuntaş, 2017).

Yapılan başka bir çalışmada, çocuk sahibi olma isteği, bağlanma stilleri ve ebeveynlik modelleri üzerinde incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre kaçınan ve kaygılı

ilişki modeline sahip bireylerin daha negatif ebeveynlik modellerine ve ebeveyn-çocuk ilişkisine sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ebeveynlik modellerinin ve ebeveyn-çocuk ilişkisi modellerinin evlenmeden önce daha olumlu olduğu saptanmıştır (Rholes, Simpson, Blakely, Lanigan ve Allen, 1997). Sonuç olarak evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra bireylerin evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarının değişebildiği ve bunların yetişkin ilişkilerindeki bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Diğer bir çalışma ise feminist ve feminist olmayan kadınların evlilik ve çocuk sahibi olma isteklerine yöneliktir. Bu çalışmaya göre feminist olmayan kadınların feminist olan kadınlara göre evliliği ve çocuk sahibi olmayı daha çok arzulamaktadır. Bununla birlikte başka araştırmalar göstermiştir ki, feministler hakkındaki kalıplaşmış düşüncelerin aksine, feminist anneler feminist olmayan annelere göre çocuklarını daha uzun süre ve daha yoğun emzirmiş, çocuğu daha çok taşımış, daha çok birlikte uyumuş ve daha ilgili bir ebeveynlik davranışları sergilemişlerdir. Bazı araştırmaların feminist kadınların romantik ilişkilerde ve ebeveynlikte baskın olduklarına dair sundukları deliller var olan kalıplaşmış düşüncelerle örtüşmektedir. Bu çalışma göstermiştir ki, feminist kadınların medya tarafından erkek düşmanı olan ve romantik ilişkilerle ilgilenmeyen kadın olarak gösterilmesine karşın, aslında feminist olmayan kadınlara göre daha az erkek düşmanıdırlar. Bununla birlikte, feminist partnerleri olan erkeklerin daha stabil bir romantik ilişkiye sahip oldukları ve cinsel tatminlerinin feminist olmayan partnerlere sahip olan erkeklerin cinsel tatminlerinden daha yüksek oldukları görülmüştür (Hartwel & Erchull, 2014).

Evlilik ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumların incelendiği araştırmalara bakıldığında bu olguların ortak ve farklı olmak üzere birçok faktörden etkilendiği görülmektedir. Her ne kadar birçok çalışmada evlenmek ve çocuk sahibi olmak için ekonomik özgürlük ön şart olarak kabul edilse de bireylerin yaptığı mesleklerin bu iki olguya karşı sahip olunan düşünceleri etkileyebileceği düşünülmektedir. Nitekim bir bireyin mesleği onun hayatını etkileyen en önemli faktörlerin başında gelir. Alan yazına bakıldığında bireylerin evliliğe yönelik tutumları hakkında ve özel eğitime yönelik pek çok araştırma bulunmasına karşın özel eğitim öğretmenlerinin evliliklerine ve çocuk sahibi olmalarına yönelik tutumları üzerine yapılmış bir araştırmaya rastlanılamamıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle

yoğun ve yorucu olarak ilgilenmelerinin onların evliliğe ve çocuk sahibi olma isteklerine etki edip etmeyeceği merak oluşturan bir konudur. Öte yandan, özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için özel eğitim öğretmenleri ailelerden sonra en önemli konuma sahip olduğundan dolayı özel eğitim öğretmenlerinin çalışma koşulları açısından doyum yaşaması ve ihtiyaçlarının giderilmesinin faydalı olacağı, buna bağlı olarak da özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin daha iyi hizmet alacağı düşünülmektedir (Eratay, Sarı ve Kermen, 2014). Eratay, Sarı ve Kermen (2014) yapmış oldukları çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin ihtiyaç doyumları ile onların hem mesleki açıdan hem de bireysel açıdan sahip oldukları özelliklerin farklılaşmasını incelemiştir. Tarafımca yapılan bu çalışmada ise özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe ve çocuk sahibi olmalarına yönelik negatif bir tutum sergileyecekleri beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe ve çocuk sahibi olmalarına yönelik istek ve tutumlarını incelemektir. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde, şu sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır:

özel eğitim öğretmenleri mesleklerinin gereği olarak özel eğitime muhtaç olan bireylerle ilgilenmeleri;

- a) Onların evliliğe yönelik tutumlarını nasıl etkilemektedir?
- b) Onların çocuk sahibi olma isteklerini nasıl etkilemektedir?
- c) Bazı değişkenler açısından ne tür farklılıklar göstermektedir?

1.3. Alt Amaçlar

1. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri ne düzeydedir?
2. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

4. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri kıdemlerine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ile çocuk sahibi olmaya dönük istekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları çocuk sahibi olmaya dönük isteklerini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.4.Araştırmanın Önemi

Aile, toplumu oluşturan en önemli yapıtaşı olmasının yanı sıra evlilik ve çocuk sahibi olma gibi bireyler için önemli adımları içeren, hayat boyu sürmesi planlanan bir süreçtir. Bireylerin evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Ekonomik özgürlüğün sağlanmasının koşul kabul edildiği evlilikte, bu özgürlüğü sağlayan mesleğin evlilik ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumları etkileyebilecek nitelikte olması düşündürülen bir konudur. Bu sebeple özel eğitim alanında çalışan bireylerin evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarının incelenmesi bireysel ve toplumsal anlamda önem arz etmektedir.

1.5. Varsayımlar

- a) Özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerinin gerektirdiklerinin evliliğe yönelik tutumlarını negatif etkileyeceği düşünülmektedir.
- b) Özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerinin gerektirdiklerinin çocuk sahibi olma arzularını negatif etkileyeceği düşünülmektedir.
- c) Katılımcıların ölçeklere verecekleri cevaplar onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

- a) Bu araştırma 2017-2019 yılı ile sınırlıdır.
- b) Bu araştırma Kayseri ilinde çalışan özel eğitim öğretmenleriyle sınırlıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde özel eğitim, özel eğitimin amacı, ilkeleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutum hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.Özel Eğitim

Bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı ve istendik davranış değiştirme süreci olarak tanımlanabilen eğitim, her birey için hem bir hak hem de bir ödevdir. Bu kapsamda belirli yaşa gelmiş her bireyin eğitim öğretim faaliyetlerine katılması ve bu faaliyetlerin devlet tarafından düzenlenmesi zorunludur. Her bireyin eğitim ihtiyacı ve hakkı olmasına rağmen kimi zaman içerik ve ihtiyaç anlamında farklılaşma yaşanabilir, özel eğitim ise bu farklılaşmanın yaşandığı en temel alandır.

Tanım olarak özel eğitim; “Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel eğitim alanında özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özelliklerine ve yeterliliklerine uygun olarak ortamlarda sürdürülen eğitim”dir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği: 3). Tanımdan da anlaşılacağı gibi farklılaşan ihtiyaçları karşılamak üzere farklılaşan bir yeterlilik ile mezun olacak şekilde verilen eğitimlere tabi olan özel eğitim çalışanları, bu alanda istihdam edilmek üzere yetiştirilmektedir. Özel eğitim en nihayetinde bir müdahale biçimidir ve kendi içerisinde bireylerin ihtiyaçlarına göre farklı alt alanlara ayrılmaktadır:

Önleyici özel eğitim; Önemli olmayan problemlerin daha büyük sorunlara yol açmasına ve yetersizliğe dönüşmesine müdahale etmektir. Müdahalenin başarıya ulaşması, mümkün olduğunca erken yaşlarda başlamasıyla doğru orantılıdır. Bu kapsamda özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin yetersizliklerine en erken vakitte dokunabilmek, ilerde

yaşayabileceği problemleri önlemek adına büyük önem taşımaktadır. Ayrıca önleyici özel eğitim, özel eğitim alanının daha verimli gelişmesi açısından da oldukça önemlidir (Akay ve Akçamete, 2003).

İyileştirici özel eğitim; Yetersizlik oluşuktan sonra eğitim-öğretim yoluyla yetersizliğin etkilerinin üstesinden gelmek iyileştirici etkidir. Bu noktada eğitimi veren kişilerin sahip olduğu özellikler önem taşımaktadır. Eğitimsel ve rehabilitasyon olmak üzere iyileştirici müdahalenin iki alt boyutu bulunmaktadır. İki boyutun da ortak amacı bireyin yetersizliklerine rağmen hayata uyum sağlamasını kolaylaştırmak ve bireyi daha nitelikli hale getirmektir (Karakuş, 2017).

Ödünleyici özel eğitim; Yetersizliği olan bireye başarılı olması için gerekli bilgi ve becerileri öğretmek ödünleyici müdahale hizmeti kapsamında yer alır. Bu müdahalenin amacı yetersizliğe sahip olan bireylerin ihtiyaçlarına uygun becerilerin kazandırılmasını sağlamaktır. Bu beceriler, yetersizliği sebebiyle yaşamda sorunlar yaşayan bireylerin bu sorunları yenebilmesi, sınırlı yaşamını zenginleştirebilmesi için kazandırılmaya çalışılır. Ödünleyici müdahale ile, yetersizliği olan bireye o bireyin yetersizlikten dolayı sınırlı olan yaşantısını zenginleştiren ve kolaylaştıran becerilerin öğretilmesi kastedilmektedir” (Akay, Akçamete, Akkök ve Diğ. 2003: 20).

Görülebileceği gibi özel eğitim, ihtiyacı olan bireylerin duruma göre çeşitlenmekle birlikte bireylerin daha verimli ve bağımsız bir yaşam sürebilmeleri için özel eğitilmiş kişilerce yerine getirilmektedir.

2.1.1. Özel Eğitim Gerektiren Birey

Gelişim süreci ve alanlarında, normal yaşlılarından farklılık gösteren bireylerin özel eğitime ihtiyacı doğmaktadır. Özel eğitim gerektiren bireyler; birtakım sebeplerden dolayı kişisel ve gelişimsel özellikler ve akademik yeterlilikleri bakımından yaşlılarından anlamlı olarak daha farklı bireylerdir şeklinde tanımlanabilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği: 3). Bu tanım, çoğu insanın aklına gelen engelli veya özürlü bireylerin yanı sıra üstün zekalı veya yetenekli bireyleri de kapsamaktadır. Neticede bu bireyler de normal skalanın dışında olan ve genel eğitimden farklı niteliklere sahip eğitimlere ihtiyaç duyar.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler kavramı, özellikleri ve/veya yetenekleri bakımından normalden farklı çocuklar için kullanılmaktadır. Bu farklılıkların hangi seviyede olduğu çocuğun yararlanacağı hizmeti ve hizmetin derecesini belirler (Karakuş, 2017). En nihayetinde özel eğitim bu bireyleri sahip olduğu kısıtlayıcı ortamdaki uzaklaştırıp onlar için en az kısıtlayıcı eğitim ortamının oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu amaca uygun olarak bu bireylerin eğitimden faydalanabilmeleri, bireyselleştirilmiş eğitim prpgramlarına ve ilgili hizmetlere bağlıdır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler şeklinde ifade etmek bu bireyler için kısıtlayıcılığı ortadan kaldıran bir kullanım şeklidir.

2.1.1.1. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireylerin Yetersizlik Türleri

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne (2009) göre şu şekilde açıklanmıştır:

- 1. Zihinsel Yetersizlik:** 18 yaşından önce açığa çıkan zihinsel fonksiyonlar ile uyum becerilerinde görülen yetersizliktir.
- 2. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:** Eğitim öğretim dönemi içersine, sınırlı olarak destek eğitimi hizmetlerine ihtiyaç olması durumudur.
- 3. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:** Bireyin temel, akademik becerilerin kazandırılması konusunda yoğun bir şekilde özel eğitim hizmetine ihtiyacı olması durumudur.
- 4. Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:** Bireye yaşam boyu devam edecek ve hayatının her alanında öz bakım becerisi kazandırılmasını da kapsayacak şekilde çok yoğun bir özel eğitim ve destek hizmet ihtiyacı olması durumudur.
- 5. Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:** Bireyin zihinsel yetersizliğinin yanı sıra ek olarak başka yetersizliklerinin de olması durumunda yanında yaşamını devam ettireceği temel becerilere bile sahip olmamasından dolayı hayatı boyunca bakım ve gözetime ihtiyacı olması durumudur.
- 6. Ortopedik Yetersizlik:** Bireyin eğitim-öğretim yaşantısını ve hayata uyum sağlamasını etkileyecek olan iskelet, kas ve eklemlerdeki hastalık, bozukluk veya yetersizliktir.

7. Birden Fazla Alanda Yetersizlik: Bireyi akademik veya sosyal uyum vb. alanlarda olumsuz yönde etkileyen birden fazla alanda görülen yetersizliktir.

8. Süreğen Hastalık: Bireyi olumsuz yönde etkileyen (akademik yaşantısı, sosyal uyumu vb.) sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıktır.

9. Otizm: Erken çocukluk döneminde görülmeye başlanan, sosyal etkileşime ve iletişime zarar veren, sınırlı ve tekrarlanan davranışlara yol açan beynin gelişimini engelleyen yaygın gelişimsel bir bozukluktur.”

2.1.2. Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Sınıflandırılması

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler aşağıda gösterildiği gibi sınıflandırılmaktadır:

1. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olanlar
2. İşitme Engeli Olan Çocuklar
3. Engeli Olan Çocuklar
4. Ortopedik Engeli Ve/Veya Süreğen Hastalığı Olan Çocuklar
5. Görme Engeli Olan Çocuklar
6. Duygu Ve/Veya Davranış Problemi Olan Çocuklar (Uyum Güçlüğü Olan)
7. Birden Fazla Ve/Veya İleri Derecede Engeli Olan Çocuklar (Cavkaytar ve Diken, 2005, s. 23-49)

2.1.2.1. Özel Eğitimin Amacı

Kelime anlamı göz önünde bulundurulduğunda eğitim, yaşam boyu devam eden bir süreç olmakla birlikte bu hususta eğitim kurumlarına oldukça büyük sorumluluk düşmektedir (Gül, 2004). Hayata birçok alanda uyum sağlamayı öğrenmek bu kurumlarda meydana gelir. Özel eğitim kurumlarının temel amacı ise herhangi bir nedenden dolayı yaşamı normal bireylere göre daha zorlukla geçen bireylerin, yaşama optimum düzeyde uyum sağlamaları ve en verimli şekliyle yaşamlarını sürdürmeleridir.

Özel eğitim gerektiren bireylerin; insanlarla iyi ilişkiler kuran yani çevresi ile uyum içinde olan, işbirliği çerçevesinde çalışabilen, mutlu bir birey yetiştirilmesi, hayatlarını devam ettirmelerine yardımcı temel yaşam becerilerinin geliştirilmesi özel eğitimin amaçları arasındadır (Özgür, 2004). Buna ek olarak eğitimleri açısından uygun ortam, program, yöntem, materyal ve personel ile bireyin yeterliliklerini göz önünde bulundurarak üst öğrenime, meslek yaşamına yönlendirilmesini sağlamayı amaçlar (MEB, 2005). Tüm bu amaçlar neticesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin topluma kazandırılması ve sosyal yaşamlarının desteklenmesi gerçekleştirilir.

“Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar” (Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2018).

2.1.3. Özel Eğitimin Önemi

Bireyleri topluma kazandırmak, kendi kendilerine yaşamlarını sürdürebilecek duruma getirebilmek eğitimin temel amacıdır. Özel eğitim ise bireyin gelişimi, sahip olduğu becerilerin ortaya çıkarılması ve hayatını kendi başına sürdürebilecek düzeye getirilmesi bireyin ve toplumun huzur, mutluluk ve refahı açısından oldukça önemlidir.

2.1.4. Özel Eğitimin Temel İlkeleri

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin haklarının korunması için oluşturulan sözleşme ve kanunlar bazı ilkelere dayandırılmıştır. Bu ilkeler özel eğitim gereksinimli bireylere belirli standartların ve hakların korunmasını sağlamıştır (Karakuş, 2017).

“Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilere;

a) Bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim hizmeti sunulması,

b) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılması,

c) Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması,

ç) Özel eğitim hizmetlerinin özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanıp yürütülmesi,

d) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitim görmelerine öncelik verilmesi,

e) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması,

f) Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için BEP geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması,

g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılmalarının sağlanması,

ğ) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılması esastır” (Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2018).

2.1.5. Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Anayasamızın 42. maddesine göre, “Kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.” Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler de normal eğitime devam eden akranları gibi devletin eğitim hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir. Ayrıca Anayasamız; Devlet, özel eğitime ihtiyacı olanlar için topluma faydalı olacakları tedbirleri alır.” ifadesiyle devletimizi özel eğitim hizmetlerinden sorumlu kılmıştır (Kocaman, 2018).

Özel eğitim kurumları: Özel eğitime gereksinimli bireylere yönelik özel eğitim alanında yetiştirilmiş uzmanların bulunduğu, özel eğitim program ve tekniklerinin uygulandığı kurumlardır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılayacak üç farklı okul türü bulunmaktadır.

2.1.5.1. Ayrı Özel Eğitim Okulları

Gündüz ve yatılı olmak üzere özel eğitimin verildiği okul türüdür. Bu okullarda öğrenim gören öğrenciler belirli bir engel grubundadır.

2.1.5.2. Normal Eğitim Ortamlarındaki Özel Eğitim Sınıfları

Bu okullar normal eğitim programının uygulandığı okullar kategorisindedir ve “Alt Özel Sınıflar” olarak bilinir. Bu özel eğitim sınıfları özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bazı derslerde akranlarıyla birlikte eğitim almalarına fırsat tanımakta olup bazı derslerde ise yine normal eğitim ortamlarında bulunan özel sınıflarda öğrenim görmektedir.

2.1.5.3. Normal Eğitim Ortamlarındaki Normal Sınıflar: Özel eğitime ihtiyacı olan bu öğrenciler kaynaştırma öğrencisi olarak adlandırılır ve diğer akranları ile birlikte aynı ortamda eğitim görür (Batu, Kırcaali-İftar, 2006: 10).

2.2.Evlilik

2.2.1.Evlilik Nedir?

Evlilik, toplumdan topluma ve bireyden bireye değişen özellikler barındırsa da bireyin hayatını birçok yönüyle etkileyen önemli bir kurumdur. Evlilik kurumu sosyal hayatın en temel ve en küçük kurumu olmakla birlikte kanunlardan ve toplumsal kurallardan etkilenecek hukuki özellik kazanmış bir yapıdır. günümüzde yasalar ve toplumsal kurallara göre aile kurumuna hukuki bir nitelik kazandıran ve yeni bir aile kurmanın tek ve meşru yolu olarak kabul edilen bir kurumdur (Kayhan ve Seçkin, 1999). Bireyler, belirli yaşa geldiklerinde ve kendilerini hazır hissettiklerinde hayatlarını bir başka bireyle birleştirir ve aile kurarlar. Bu birlikteliğin amacı hayatı paylaşmak, çocuk sahibi olmak gibi belirli ortak amaçları içerse de topluma ve bireye göre değişen durumları da barındırabilir. Bu açıdan bakıldığında evliliğin bir takım kişisel ve sosyal ihtiyaçları karşılamaya yönelik atılan bir adım olduğu sonucuna ulaşılır. Nitekim evlilik neticesinde bireyler, kişiliklerini, benliklerini tamamlayıp tanımlayabilirler ve aile olmak için ilk adımı tamamlayıp sosyal hayatta daha farklı konuma ulaşabilirler.

Erik Erikson’un gelişim dönemlerine göre ele alındığında evlilik, yakınlığa karşı yalnızlık dönemine gelen bireylerin, benliklerini tamamlamak ve yalıtılmışlığa uğramamak adına attıkları sosyal bir adımdır. Erikson’a göre bu dönemde bireyler başkaları ile yakın ilişkiler kurmaya aile olmaya yönelir. Söz konusu yakın ilişkiler

kurulamazsa bireyler insanlardan uzak durur ve görev ve sorumluluk getirecek ilişkilerden kaçınmayı yeğler. Tüm bunların neticesinde ise yalnızlık duygusu kişiliğe hakim olur (Burger, çev. 2006).

Hümanist yaklaşımın önemli isimlerinden olan Maslow açısından bakıldığında da evliliğin önemli bir yerinin olduğu görülür. Temel ihtiyaçların altta üst düzey ihtiyaçların ise üstte sıralandığı ihtiyaçlar hiyerarşisinde 3.basamağı oluşturan ait olma, sevme-sevilme ihtiyacı evlilik kurumunu da içinde barındırır. Öyle ki evlilik, iki bireyin birbirlerini sevip, yaşamı paylaşmayı, sevgi çerçevesinde sürekli devam ettirmeyi barındıran bir karardır. Sağlıklı bir evlilik gerçekleştiren bireyler, Maslow'un bahsettiği bu ihtiyaçları karşılayabilecek bir adım atmış olurlar (Burger, çev. 2006).

2.2.1.1.Aile Olmak

Evlilik ve aile birbirinden farklı görünen yapılar olsa da birbirini tamamlayan sistemlerdir. Birçok toplumda aile olmanın ön şartı evliliğin gerçekleştirilmesidir. Bir aileye ait olmak, bireylerin duygusal ihtiyaçları gidermek, sahip oldukları şeyleri birbirleriyle paylaşmak, kendilerini huzurlu hissetmek hatta eksik olduğu kısımlarını bütünlemek için gereklidir. Bununla birlikte aile, toplumsal açıdan gelişmiş olmanın bir göstergesidir (Maden, 2015). Toplumun sağlığı ve devamlılığı açısından ailenin yeri oldukça önemlidir. Evlilik, bireylere kişisel olarak kazandırdığı olumlu özellikler ile bireylerin iyi oluşunu sağlar bu iyi oluş topluma yansımaktır. Bununla birlikte evliliğin aile kurmanın temeli olması açısından topluma katkıları yadsınamaz bir gerçektir.

Ailenin bir bütünü teşkil etmekte ve evlilik kavramının doğmasında etkin rol almaktadır (Maden, 2015). Günümüzün değişen koşullarında evlilik ve aile kurmanın değişime uğramış olsa da bireysel ve toplumsal açıdan önemini korumaktadır. Bu nedenle birbiriyle doğal olarak etkileşimde olan bu iki kurumun sağlamlılığını etkileyebilecek herhangi bir durumun incelenmesi de büyük önem taşımaktadır.

2.2.2. Evlilik Tutumu

Tutum, kişilerin bir durum veya nesne karşısında sergiledikleri duygu, düşünce ve davranış eğilimleridir (Smith, 1968). Bu eğilim, ilgili objeye karşı olumlu ya da

olumsuz yaklaşma şeklinde kendini gösterir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tanımdan da anlaşılabilceği gibi bireylerin bir nesneye, konuya, canlıya veya duruma karşı sahip oldukları tutumlar mevcuttur. Tutumlar oluşum açısından incelendiğinde birçok faktörden etkilendiği görülür. Bununla beraber tutumların insan düşünce ve davranışlarını etkilediği bir gerçektir.

Evlilik kararının verilmesinde, kişinin yalnızlıktan kurtulma isteği, neslin devamını sağlama, ekonomik güç kazanma, mutlu ve sağlıklı bir aile ortamına kavuşma gibi nedenler yatmaktadır. Evliliği gerçekleştirmiş bireyler ise toplumsal bir statü kazanma, beğenilme duygusunun tatmini, sevmeye ve sevilme ihtiyacının karşılanması, fizyolojik olarak cinsellik ihtiyacının karşılanması gibi sonuçlarla karşılaşır. Evliliğin birey ve toplum açısından önemli bir adım olması literatürde evlilik ile ilgili yapılan birçok çalışmaya rastlamamıza neden olmaktadır. Evlilik uyum ve doyum açısından araştırmacıların ciddi anlamda dikkatini yoğunlaştırdığı bir konu olmuştur (Mutlu, 2013). Evli olmayan bireylerin evlilik tutumlarının araştırıldığı çalışmalar çok azdır. 1930'lu yıllardan beri evlilik oranlarının geçmiş yıllara göre azalması, kişilerin evlilik ve aile kurma hususundaki tutumlarının araştırılması ihtiyacını meydana getirmiştir (Artukoğlu, 2016). Yapılan çalışmalar son yıllarda evliliğe yönelik tutumların değişmeye başladığını göstermektedir. Aile kurumundaki değişiklikler sebebi ile evliliğin kaygı veren bir kurum olduğu düşünölmeye başlanmıştır (Martin ve diğ.den aktaran Artukoğlu, 2016). Günümüzde evliliklerin geçmiş yıllara kıyasla kısa sürdüğü gözlemlenmiştir (Cherlin'den aktaran Artukoğlu, 2016). Bununla birlikte evlilik öncesi cinsellik, evlenmese de çocuk yapma, nikahsız birlikte yaşama ve boşanma oranlarının son zamanlarda hızla arttığı saptanmıştır (Thornton ve Young-DeMarco'dan aktaran Artukoğlu, 2016). Yaşanan bu gelişmeler, evlilik ile ilgili literature evlilik uyumu, çatışma gibi kavramların eklenmesine neden olmuştur ve evlilik uyumunun çocuk davranışları üzerinde etkisinin olduğu düşünölmektedir. Sosyal öğrenme teorisine göre çocuklar evliliğe dair olumsuz davranış örneklerini gözlem yoluyla aile içinde öğrenmektedirler (Mutlu, 2013). Öğrenilen bu davranışlar çocukların şimdi ve gelecekteki davranışlarını zedeleyebilme ihtimali açısından önem taşımaktadır.

Evliliğe yönelik tutumların değişim gösterdiği son dönemlerde toplumdaki yeri büyük olan bu kuruma dair görüşlerin değişmesi uzmanları düşündürmektedir. Sadece batı toplumunda değil geleneksel bir yapılanması olan Türkiye'de dahi gelenek ve

görenekler aile kurumunun oluşmasında farklılaşma göstermekte ve kişiler bu değişimleri olağan olarak görmektedir (Nazlı'dan aktaran Artukoğlu, 2016). Sürekli değişim gösteren dünyada evliliğe yönelik tutumların da değişime uğraması beklenen bir sonuç iken evliliğin birey ve toplum açısından önemi, bu tutumların değişimini etkileyen veya etkileyebilecek faktörlerin incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Tutumların oluşması oldukça karmaşık ve süreç gerektiren bir yapıya sahiptir. Yaşanılan toplum, kültür, aile, geçmiş yaşantılar, davranışlar, düşünceler, maruz kalınan uyarıcılar vb birçok faktör tutumların oluşmasında etkilidir. Cinsiyet rolleri, bireylerin hayata bakış açılarının değişmesi, evlilik dışı birlikte yaşama, evlenmeden çocuk sahibi olma, evlilik dışı cinsel ilişki gibi değerler evliliği etkileyen değişkenler olarak bulunmuştur (Thornton ve Young DeMarco'dan aktaran Artukoğlu, 2016). Bu değişkenlerin yanında tutumların oluşmasında etkili olan geçmiş yaşantılar, bireylerin icra ettikleri mesleklerinin de evliliğe yönelik tutumlarını etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıda yer almaktadır.

2.2.2.1.Cinsiyet

Tutumların oluşmasında toplumsal yapının etkisi büyüktür ve cinsiyet farklılıkları birçok açıdan kadın ve erkekte farklı düşünce, davranış kalıplarının beklenmesine neden olmaktadır. Nitekim evlilik de bunlardan birisidir. Yapılan araştırmalar sonucunda kadınların erkeklere göre evliliğe daha ciddi baktıkları ortaya çıkmıştır (Larson ve diğ.den aktaran Artukoğlu, 2016). Tarhan (2007), yaptığı araştırma sonucunda, romantik ilişkilerde erkeklerin cinsellik yaşama beklentisini karşılamak için sevgisini gösterme yolunu tercih ettiği; kadının ise cinselliği aşk yaşamada ve sevilme ihtiyacını gidermede bir araç olarak gördüğü ifade edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin evlilik konusundaki görüşlerinin araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin evliliğe sevilen kişiyle birlikte ortak bir hayat yaşamak olduğu, eşlerin birbirlerine yakınlığı ile evlilik hayatlarındaki mutluluğun pozitif yönlü ilişki gösterdiği, çocukların kimlik gelişimi süreçlerini sağlıklı şekilde atlatmalarını sağladığı ve evlilik süresinin uzadıkça eşlerin birbirlerine karşı daha samimi olacakları bir kurum olarak

bakmaları kadınlarda ve erkeklerde eşit seviyede ve yüksek oranda görülmüştür. Kız öğrenciler evlilik içerisindeki huzur ve mutluluğun eşlerin birbirlerine bağlılığı şartına daha fazla inanmaktadırlar. Neslin sürdürülmesi, cinselliği yaşamadaki kolaylık ve yaşam düzeni yargılarına ise katılımcıların çoğunluğu inanmaktadır (Ondaş, 2007).

Bu sonuçların yanı sıra evliliğe yönelik tutumların cinsiyete göre incelendiği araştırma sonuçları birbirinden farklılık göstermektedir. Farklılıklar mevcut olsa da kadın ve erkeğe yönelik farklılaşan birçok değişkenin varlığı, evlilik tutumlarının farklılaşması açısından cinsiyetin önemini göstermektedir.

2.2.2.2.Yaş

Bireylerin dünya üzerinde geçirdikleri yılların sayısı arttıkça, biyolojik, fiziksel ve psikolojik olarak birtakım değişikliğe uğradıkları bir gerçektir. Yaş, beyin gelişimine etkilerinin yanı sıra deneyimlerin birikmişliği açısından da önem taşımaktadır. Evlilik tutumuna yönelik yaşa bağlı yürütülen araştırmalar mevcuttur. Genç yetişkinlerin ilerleyen yaşamlarında evliliği gerçekleştirme düşünceleri oldukça fazladır. Bir araştırmada bireyin evliliğe hazır olup olmadığına ilişkin faktörlerin evlenme için önemli olduğu ve bunun yanı sıra yaşın bu faktörler içerisinde ilk sırada olduğu belirtilmektedir (Çaplı'dan aktaran Artukoğlu, 2016). Son zamanlarda gerek ülkemizde gerekse dünyada değişen yaşam şartları, evlilik yaşının ve evlilik düşünülen yaşın değişimlerine neden olmaktadır.

2.2.2.3.Ekonomik Değişkenler

Ekonomik gelirin varlığı yaşamı devam ettirebilmek için vazgeçilmez unsurlardan biri haline gelmiştir. Ekonomik bağımsızlığın kazanılmasının evlilik için ön şart görülmesi son yıllarda karşılaşılan bir gerçektir. Bununla beraber evlilik planlaması yapılırken ekonomik desteğin göz önünde bulundurulması ekonominin evlilik tutumunu etkileyen faktörlerden olduğunu göstermektedir. Kadınların iş hayatına girmeleri, evlenme yaşının gecikmesine neden olmuştur.

Cinsiyetlere göre bireylerin evlilikten maddi beklentileri farklılık göstermektedir. Kadın için geliri yüksek ve aynı zamandayüksek statülü bir birey ile evlilik yapmak önemli iken, erkek için duygusal değerlerdaha fazla önem taşımaktadır (Özgüven, 2000).

2.2.2.4.Din

Bireylerin hayatlarını sosyal, davranışsal, düşüncesele vb birçok açıdan etkileyen en büyük ve güçlü faktörlerin başında dini inanışlar gelmektedir. Evlenmek, aile kurmak sosyal açıdan büyük önem arz ettiğinden birçok inanışta bu olguların yeri belirgindir ve toplum yapısını şekillendirmektedir. Dini inançların etkilediği faktörler arasında eşlerin tutumları, yeme, içme ve eğlenme şekilleri, eşlerin yaşam tarzları bulunmaktadır (Özgüven, 2000).

2.2.2.5.Eğitim Durumu

Bireyin yaşantısında uzun süreli değişime neden olan eğitim, hayata bakış açısı, hayattan beklentiler, herhangi bir durumda sergilenen davranış kalıpları gibi birçok açıdan kişilerin birbirinden farklılaşmasına neden olmaktadır. Böylelikle evlenecek kişiler arasındaki eğitim farkı uyuşmaların yaşanma sıklığını azaltacaktır ve bu durum sağlıklı bir evliliğe neden olacaktır. Bireylerin eğitim düzeyleri kişilerin problemlere olan tutumlarını şekillendirecek hatta tartışma stillerini dahi farklılaştıracaktır bu bağlamda çiftlerin evlilik uyumları düşebilmektedir (Kalkan, 2012).

2.2.2.6.Ailevi Tutumlar

Aile, tutumların oluşmasında etkili olan en önemli faktörlerdendir. Bireyler, belirli olaylara karşı verilen tepkilerin çoğunu ebeveynlerini gözlemleyerek doğrudan veya dolaylı yolla öğrenirler. Bununla beraber içinde yaşanılan aile hayatı ilerdeki aile hayatına dair fikir oluşturması açısından da evlilik tutumunu etkilemektedir. Ailevi ilişkilerin düzgün olması ile çocukların evlilik tutumlarının pozitif olması arasında bir ilişki bulunmaktadır (Gabardi ve Rosen'den aktaran Artukoğlu, 2016). Çalışmalar, ebeveynleri arasındaki anlaşmazlığı algılayan, stresli aile ortamına ailenin uyguladığı başarısız çözüm yöntemlerine şahit olan çocukların olumsuz evlilik tutumlarına sahip olduklarını göstermiştir (Cunningham ve Thornton'dan aktaran Mutlu, 2013). Buradan hareketle ailevi yaşantısı olumlu olan bireylerin olumsuzlara göre evlilik tutumlarında olumlu yönde bir değişim olacağı söylenebilir.

2.2.3.Eş Seçme Kuramları

Eş seçimi, hayatın hemen her boyutuyla geri kalanını birlikte geçirmeye niyet edilen kişinin seçimi olması nedeniyle önemli bir karardır. Bu kararı kişisel beklentiler, bakış açıları, içinde yetişilen kültür, aile gibi birçok özellik etkileyebilir. Eş seçiminde tercihlerinin incelenmesi sonucu bu seçimle ilgili birçok kuram geliştirilmiştir.

2.2.3.1.Ortak Özellikler Kuramı

Bu yaklaşıma göre kültür, aile yapısı, sosyoekonomik düzey, beklentiler, kişilik yapısı, dini inanç, zeka, eğitim gibi açılardan benzer özellik gösteren bireylerin daha az uyuşmazlık yaşayacağı düşünülmektedir (Özgüven, 2001).

2.2.3.2.Zıt Özellikler Kuramı

Bu yaklaşımda ise bireylerin birbirinden farklı özelliklerbarındıran bireyleri seçecekleri savunulur. Farklı bakış açıları ve beklentilerin kişilerin yaşamını zenginleştireceği düşünülür (Özgüven, 2001).

2.2.3.3.Uyaran Değer Rol Kuramı

Kuramın geliştirici Murstein'e göre uyaran, değer ve rol sözcükleri çiftlerin birbirini tanımaya çalıştıkları dönemin 3 aşamasını ifade etmektedir. Uyaran dönemi çiftlerin ilk tanıştığı ve ilk izlenim aldıkları dönemdir. İlk izlemin iyiye ikinci dönem olan değerlerin karşılaştırılması dönemine geçilir. Bu dönemde kişiler ilgi, inanç, gereksinim ve isteklerini birbirlerine ifade ederler. Son dönem olan rol döneminde ise çiftler, evlilikteki rollerinin birbirini tamamlayıcı olup olmadığını test ederler ve üç aşamında da olumlu sonuç aldıkları ilişkilerini devam ettirirler (Ayhan, 2008).

Görülebileceği gibi eş seçimine yönelik farklı açılardan yaklaşan kuramlar bulunmaktadır. Elbette her kuramı destekleyecek sonuçlara ulaşılabilir fakat alan uzmanlarının daha çok uzlaştığı kuram ortak özellikler kuramı olmuştur. Benzerliklerin fazlalığı uyumu güçlendireceğinden daha sağlıklı evliliklerin yapılabildiği sonucuna ulaşılmaktadır (Özgüven. 2001).

2.2.4.Evlenme Nedenleri ve Evlilikten Beklentiler

Evlilik geçmişten günümüze önemini koruyan en temel sosyal olgulardan birisidir. Bireyler sevgiye bağlı olarak bir evlilik gerçekleştirebileceği gibi çok farklı nedenler ve beklentilerle de bir evlilik gerçekleştirebilir dolayısıyla evlilik neden ve beklentileri kişiden kişiye farklılık gösterebilir (Üsküp Koca, 2017).

2.2.4.1. Evliliğin Toplumda Kabul Görmesi

Toplumun varlığının ve devamlılığının sağlanmasının temel yolu bir evlilik yapıp aile kurmaktan geçmektedir. Evlilik sayesinde toplum sağlıklı ve düzgün bir biçimde varlığını sürdürecektir. Bu nedenle bireyler, evliliğin önemini farkında olup tercihlerini evlilik gerçekleştirmekten yana kullanmaktadırlar (Üsküp Koca, 2017).

2.2.4.2. Hayat Arkadaşına Sahip Olma İsteği

İnsan varolduğu ilk andan itibaren diğer insanlarla sürekli bir etkileşim içindedir ve sosyal olarak onay almak kişilik gelişimi için oldukça önemli bir faktördür. Yüzyüze iletişim, iyi ve kötü durumların paylaşımı, anlaşılma, sevilip değer gördüğünün farkında olmak bireylerin ruhsal sağlığı açısından da oldukça önemlidir. Erikson'un yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminin özelliklerinde de bahsettiği gibi birey sağlıklı bir ilişki kuramazsa yalıtılmışlığa itilir ki yalıtılmışlık ve yalnızlık ruhsal açıdan sağlıklı bir durum değildir (Burger, çev. 2006). Bu sebeple evlilik, tüm bu ihtiyaçların sağlıklı bir şekilde karşılanabilmesi açısından bireylerin çoğu için verilebilecek bir karardır.

2.2.4.3.Çocuk Sahibi Olma İsteği

Neslin devamının sağlanması ve anne-baba rollerinin yerine getirilmesi açısından çocuk sahibi olmak bireyler için önem taşımaktadır. Çocuk sahibi olmanın ön koşulunun evlilik olması bu eylemin gerçekleştirilme nedenlerinden biridir.

2.2.4.4. Sağlıklı Bir Cinsel Yaşam İsteği

Cinsellik geleneksel toplumlarda evlenme nedeni olarak önemini korumaktadır. Dolayısıyla cinselliğin meşrulaştırılması ve sağlıklı bir cinsellik için evlilik kurumu önemlidir (Geçtan'dan aktaran Üsküp Koca, 2017).

2.2.4.5.Ekonomik Özgürlüğe Kavuşma İsteği

Evlilik kimi zaman bazı bireyler açısından ekonomik düzeyini daha iyi hale getirme amacını taşıyabilir. Özellikle son dönemlerde değişen yaşam şartları düşünüldüğünde bu sebebin evlilik açısından önem taşıdığı düşünülebilir.

2.2.4.6.Statü ve Bağımsızlık Kazanma İsteği

Evlilik bireye yetişkinlik statüsü kazandırmaktadır. Bu statü, erkek için bağımsızlık ve başkalarının sorumluluğunu kazanma anlamları taşıırken, kadın için yeni bir bağımlılık biçimi ve başkalarının sorumluluğunu üstlenme anlamına gelir. Erkekler için otorite kazanma yolu olan evlilik, kadın için ise sosyal statü ve genellikle ev içindeki otoritesinin artmasını ifade etmektedir (Gittins'den aktaran Üsküp Koca, 2017, s.9).

2.2.5.Evlilik Biçimleri

İnsanların birbirleriyle etkileşim kurabilecekleri ortam ve yöntemlerin çeşitlenmesi ile evliliği gerçekleştirmek için tercih edilen yöntemlerde de çeşitlilik oluşmuştur. Birçok şekilde evlilik gerçekleştirilebilir. Sezen (2005) tarafından yapılan sınıflandırmadan bahsedilecektir.

2.2.5.1.Görücü Usulü Zorla Evlendirilme

Geleneksel aile bağının kuvvetli olduğu kültürlerde görülen evlilik türüdür. Erkeğin çeşitli akrabaları tarafından tavsiye edilen kadın ile gerçekleştirilen evlilikte taraflardan birinin rızasının olmadığını ifade edebilmek için “zorla” kelimesi kullanılmıştır (Sezen, 2005).

2.2.5.2.Görücü Usulü İsteyerek Evlenme

Geleneksel aile bağının yanında modern gelişmelerden de etkilenen kültürlerde görülen evlilik türüdür. Tavsiyeler üzerine tanıştırılan bireylerin rızası dahilinde devam eden evlilikleri içerir (Sezen, 2005).

2.2.5.3. Flört Ederek Evlenme

Moden etkilerin gelenekesel etkilere göre daha baskın olduğu kültürlerde görülen evlilik türüdür. Herhangi bir şekilde tanışan iki bireyin kendi istekleri dahilinde ilişkiyi devam ettirip evlilikle sonuçlandırmasıdır.

2.2.6. İlgili Çalışmalar

Literatür incelendiğinde evlilik hakkında yapılmış birçok araştırmaya rastanır. Bu araştırmalar daha çok evlilik doyumu, evlilik tutumu, aile ilişki ve işlevleri üzerine yapılmıştır. Yurt içinde ve yurt dışında evlilik ile ilgili yapılan çalışmalardan kısaca bahsedilmiştir.

Evliliğe hazırlık sürecindeki çiftlerin evlilik ve ebeveyn olma üzerine düşünceleri konulu çalışmada katılımcıların yaşlarına bakıldığında ilk sırada % 42 ile 20-24 yaş grubundakiler yer almıştır (Ekşi'den aktaran Üsküp Koca, 2017).

Cinsiyete göre incelendiğinde ise kimi çalışmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre evliliğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılrken kimi çalışmalarda cinsiyetler arası belirgin farklılıklara ulaşılmamıştır (Üsküp Koca, 2017).

Sosyoekonomik düzey ile evlilik tutumunun incelendiği araştırmalarda ise düşük sosyoekonomik düzeyli bir ailede yetişen bireylerin evliliğe karşı daha olumsuz tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Üsküp Koca, 2017). Yaşanılan ekonomik sıkıntılar sebebiyle karşılanamayan ihtiyaçların aile içinde olumsuzluğa sebep olduğu ve bu durumun da evliliğe karşı olumsuz tutum geliştirilmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Evli bireylerin olmayanlara göre daha mutlu ve sağlıklı bir yaşam sürdüğü ve ebeveynleri beraber olan çocukların okul bırakmalarının daha az olduğu ulaşılan sonuçlar olsa da evliliğe karşı geliştirilen olumsuz tutumlar azalmamıştır. Bu sebeple bu tutumların oluşum nedenleri hakkında çalışmalar yapılması önem kazanmıştır (Girli, 2013).

2.3. Çocuk Sahibi Olma ve Çocuk Sahibi Olmaya Yönelik Tutum

Bir bireyin çocuklar ve çocuklarla birlikte olmaya yönelik temel inancı, çocuklara yönelik tutumunu ifade eder (Barnett ve Sinisi, 1990). Bireylerin çocuklara yönelik tutumu birçok faktörden etkilenebilmektedir. İçinde yaşanılan kültürün özellikleri, aile yapısı, kardeş sahibi olup olmama, cinsiyet ve cinsiyet rolleri, geçmiş yaşantılar gibi birçok değişkenin etkisinin varlığı düşünülebilir. Bu değişkenler içinde toplumun ve kültürün rolü oldukça büyüktür. Birçok kültürde evlilik, aile kurmak ve ardından çocuk sahibi olmak büyük önem taşır. Aile ve evliliğin temel amacının çocuk sahibi olmak olduğu kültürler de bulunmaktadır (Sezgin ve Hocaoglu, 2014). Öyle ki çoğu kültürde çocuk sahibi olma, eşler arası sevgi ve mutluluğun bir göstergesi olarak algılanmakta, evliliğin devamı için gerekli görülmemekte, birçok açıdan bir kültürel gereksinim olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple bireylerin çocuk sahibi olma kararı kültürel olabileceği gibi bireysel nedenlere de bağlı olabilir (Kostak, 2013). Bu nedenler içerisinde anne babalık rollerinin tadılmak istenmesi, soyadını devam ettirme, doğurganlığın ispatı ve çocukların gelecek güvencesi olarak görülmesi gibi alt nedenler olabilir (Taşçı ve Özkan, 2007).

2.3.1.Ebeveyn Olmak

Birçok yetişkin için ebeveyn olmak planlanan ve istenen bir durum iken kimi zaman bu durum düşündürücü olabilmektedir. Fakat ne olursa olsun ebeveyn olmanın beraberinde getireceği sorumluluklar, bu durumun karmaşık duygular yaşatmasına neden olmaktadır.

Çiftlerin çocuk sahibi olmaya yönelik isteklerini belirleyen birçok faktör bulunmaktadır. Çocuk sahibi olmaya yönelik inanışlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Çocuğun doğumunun başarısız evliliği kurtaracağına inanılması
2. Çocuk sahibi olmanın, ebeveynlerin başarmaları gerektiğini düşündükleri, başarabilecekleri ikinci şans olduğunun düşünülmesi
3. Ebeveynliğin bir içgüdü olduğunun ve bu konuda bir eğilime gerek olmadığının düşünülmesi (Yüksel, ed. 2015).

Ne sebeple olursa olsun ebeveynlik geniş çapta bir beceri ve eğitim gerektirmesine rağmen ebeveyn olmaya yönelik formal eğitim kurumlarında herhangi bir eğitim verilmemektedir. Bireyler anne baba rollerini kendi ailelerinde ve toplumlarında öğrenirler ve çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarını da yine bu gibi faktörlerden etkilenererek geliştirirler.

Ebeveyn olmanın yani çocuk sahibi olmanın altında birçok neden yatabilir. Gerçekten anne baba olarak o duyguyu ve sorumluluğu yaşamak, yaşanılmayan mutlulukların çocuklarda hayat bulduğunu görebilmek umudu, ölümden sonra neslinin devamını görebilmek, ileri yaşların teminatını oluşturabilmek gibi amaçlar örnek verilebilir (Cüceloğlu, 2007).

Değişen yaşam şartlarının hayata bakış açılarını değiştirmesi sebebiyle evlenme yaşında olduğu gibi çocuk sahibi olma yaşında da artış görülmektedir. Kadınların çalışma hayatına girmesi, kariyerlerine verilen önemin atması, doğum kontrol çalışmaları, ekonomik etkenler gibi nedenler çocuk sahibi olmaya yönelik yaklaşımları etkilemeye devam etmektedir. Örneğin kadınlar çocuk sayısını azaltarak, vakitlerinin çoğunu kariyerlere haralayabilmektedirler bu sayede erkekler de babalık için daha fazla zaman ayırabilmektedir (Yüksel, ed. 2015).

2.3.2.Çocuk Sahibi Olmanın Kuramsal Temelleri

Çocuk sahibi olmaya yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde yurt içinde yapılan çalışma sayısının azlığı dikkati çekmektedir. Bu sebeple çocuk sahibi olmak üzerinde etkisinin olduğu düşünülen kuramları yaklaşımlar ve kuramcılarının görüşlerinden bahsedilmeye çalışılmıştır.

2.3.2.1.Erik Erikson Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson'un kişilik gelişimi doğumdan ölüme kadar devam eden bir yola benzemektedir ve sekiz ayrı dönemden oluşmaktadır. Hayat yolunu yürürken karşılaşacağımız belirli bunalımlardan ve bu bunalımların sağlıklı çözümleri, çözüldüğünde ve çözülemediğinde karşılaşılabileceğimiz durumlardan bahseder. Bu bunalımları nasıl aşacağımızın kişilik gelişimimizi ve ileriki bunalımları nasıl aşacağımızı belirlediğini anlatır (Burger, çev. 2006). Çocuk sahibi olmanın ön koşulunun evlilik olarak kabul edildiği

düşünüldüğünde Erikson'un yakınlığa karşı yalnızlık ve üretkenliğe karşı durgunluk dönemlerinin incelenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Yakınlığa karşı yalnızlık dönemi yetişkinliğin ilk yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemde genç erkek ve kadınlar karşı cinsleriyle yakınlaşma arayışlarına girerler. Karşı cinsle olan ilişki, evlilik ve iş kariyeri gibi konular birey için önemli hale gelir (Coşkun ve Özabacı, eds. 2013). Karşı cins ile kurulan ilişkilerin evlilikle sonuçlanmaması muhtemel olsa da genellikle evlilikle sonuçlanmaktadır. Bu aşamada yakın ilişki kurulamazsa duygusal soyutlanmaya gidilebilir bu durum da duygusal olgunlaşma ve mutluluğu engelleyebilir (Burger, çev. 2006). Bu nedenle bireylerin bu dönemde yapacağı evlilikler, kişilik gelişimleri açısından oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Evliliğin gerçekleşmesinin ardından birçok sebebe bağlı olarak gerçekleşmesi beklenen diğer adım çocuk sahibi olmadır. Bu dönem Erikson'un kuramında üretkenliğe karşı durgunluk dönemine tekabül etmektedir. Orta yaş dönemine gelindiğinde insanlar yetiştirdiği nesli yönlendirmeye başlarlar (Burger, çev. 2006). Bu mesleklerinde başarılı bir noktaya gelmek olduğu gibi bir şey üretmek de olabilir. Bireyler için bu dönemde çocukları yoluyla nesillerini devam ettirmek önem kazanır. Bununla birlikte evlilik dışında da nesillere rehber olmak önemli hale gelir (Coşkun ve Özabacı, eds. 2013). Yaşanılan dünya üzerinde iz bırakmaya yönelik istek, çoğu birey için çocuk dünyaya getirmek ve onları yetiştirmek olarak sonuçlanmaktadır. Nitekim çocuk yetiştirerek hayatlarına anlam kattıklarını ifade eden birçok yetişkin görülmektedir (Burger, çev. 2006). Hayatlarının bu döneminde herhangi bir şekilde üretkenlik hissini yaşayamayan bireylerin durgunluk yaşayacağı ifade edilir. Kişilik gelişiminin yaşam boyu olduğunu savunan Erikson'a ve geliştirdiği bu kurama göre çocuk sahibi olmak ve o çocukları iyi yetiştirebilmek birçok ebeveyn açısından büyük önem taşımaktadır.

2.3.2.2. Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow, hümanist psikolojinin önde gelen isimlerinden birisidir. Yaptığı birçok araştırma sonucunda ihtiyaçlar hiyerarşisi olarak bilinen ve her basamakta karşılanması gereken ihtiyaçlardan oluşan bir piramit geliştirmiştir. Bunlar temel biyolojik gereksinimlerden, karşılandığı zaman zaman daha önemli hale gelen daha karmaşık

psikolojik güdülenmelere doğru uzanmaktadır (Smith, E., Hoeksema, S.N., Fredrickson, B. ve Loftus, G., çev. 2012). İstisnalar olmakla birlikte yüksekteki gereksinimin giderilmesi alttaki gereksinimin giderilmesine bağlıdır. Bu gereksinimler gerek duyulan nesnenin eksikliğinden kaynaklanan yetersizlik gereksinimleri ve karşılık beklemeden sevmek, kendini gerçekleştirmek gibi büyüme gereksinimleri olarak sınıflandırılmıştır (Burger, çev. 2006).

Evlilik ve çocuk sahibi olma konuları düşünüldüğünde Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki üçüncü ve dördüncü basamaklar olan ait olma sevgi gereksinimi ve saygı gereksinimi akla gelmektedir. "Ait olma ve sevgi gereksinimi, fizyolojik ve güvenlik gereksinimlerinin belirli düzeyde karşılanmasından sonra ortaya çıkan gereksinimdir. Temel fizyolojik ve güven gereksinimlerini karşılanması mutluluğu sağlamaya yetmeyecektir. Arkadaşlık kurmak, sevgiyi hissetmek, bir yere ait olmak bir süre sonra insanın ihtiyacını duyacağı eksiklikler olacaktır. Bu aşamada insanın yoğun bir şekilde arkadaş, sevgili ya da eş hatta çocukların eksikliği hissedeceği konusunda Maslow'un yaklaşımları mevcuttur (Burger, çev. 2006). Ait olma ihtiyacının karşılanmasında ailenin yeri oldukça önemlidir (Coşkun ve Özabacı, eds. 2013).

Saygı gereksinimi, piramidin altındaki ihtiyaçların karşılanmasının ardından kişinin başarı, yeterlilik, onay tasdik gibi başkaları tarafından beğenilme ve takdir görmeye dayalı gereksinimlerini ifade etmektedir. Saygı hak edilerek kazanıldığında kişinin üzerindeki etkisi daha belirgin olmaktadır. Bu saygıyı birey bir eser ortaya koyduğunda, işinde başarılı adım attığında kazanabilir. Bununla birlikte, çocuk sahibi olmak, anne-baba rolünü beraberinde getireceğinden toplum içerisinde statü farklılığına yol açacağından kişiye saygınlık kazandırabileceği düşünülmektedir. Nitekim çocuk sahibi olan bireylerin toplum nazarında bulunduğu konum değişecektir ve bireyler çocuklarını iyi yetiştirirlerse bu konum daha da farklı noktaya gelebilecektir. Bu konum değişikliği saygı kazandırabilir ve bireylerin yaşamlarında faydalı olabildikleri hissi kişiliklerinin gelişimine katkı sağlayabilir. Görülebileceği gibi Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi incelendiğinde çocuk sahibi olmaya yönelik motivasyonun kaynağına dair yorumlara açık bilgilere ulaşılabilmektedir.

2.3.2.3.Havighurst'un Gelişim Görevleri

Gelişim psikolojisi alanında önemli çalışmalara imza atmış olan Havighurst, bireylerin gelişim dönemlerinde yerine getirmeleri gerektiğini ifade ettiği gelişim görevlerinden bahsetmektedir. Gelişim görevi, “başarıldığında bireyi mutlu eden ve bir sonraki dönemlerde başarıyı kolaylaştıran, başarısız olduğunda bireyi mutsuz eden ve sonraki gelişim görevlerini olumsuz etkileyen görevler olarak tanımlanmaktadır” (Çalikuşu, 2015). Bir gelişim görevini yerine getirilmesi üç faktörün yeterli düzeye ulaşmasıyla yakından ilgilidir. Fiziksel olgunlaşma, kişisel değerler ve beklentiler ve toplumsal beklentilerden oluşan bu üç faktör, gelişim göreviyle uyumlu hale geldiğinde o görevin yerine getirilmesi için şartların oluşması sağlanmış olmaktadır. Genç yetişkinlik dönemine gelen bir bireyden eş seçme, evlilik, çocuk sahibi olma ve çocuk yetiştirme gibi görevler beklenmektedir. Bunu gerçekleştiren bireyler, aile içinde uyumlu yaşamayı öğrenirler, toplumla uyumlu hale gelirler ve toplum tarafından beklenen görevleri yerine getirmenin sağladığı onay ile kendilerini daha iyi hissedecekleri bir başarı durumu içine girebilirler. Tüm bu kuramsal çerçeveler dahilinde düşünüldüğünde fiziksel olgunluğa ulaşmış bireylerin bireysel değer ve beklentileriyle uyumlu hale geldiği zaman, toplumsal beklentilerin de etkisiyle çocuk sahibi olmaya dair bir karar alınabileceği yapılabilecek yorumlar arasındadır.

2.3.2.4.Evrimsel Yaklaşım

Evrimsel psikoloji, evrim kuramına dayanır ve bu kurama göre türler zorluklarla baş etmek ve neslin devamını sağlamak için fiziksel açıdan evrim geçirirler(Burger, çev. 2006 s.362). Türlerin bazı bireyleri kalıtım yoluyla geçen ve yaşam şartlarına en iyi uyumu sağlamaya yarayan özelliklere sahiptir ve bu kişiler bu özelliklerini üreme yoluyla gelecek nesillere aktarmak arzusundadırlar. Öyle ki bu şartlara en iyi uyum sağlayan bireyler hayatta kalarak daha fazla yeni canlının doğmasını sağlarlar (Smith, E. ve diğ., çev. 2012). Evrimsel kuramın ortaya koyduğu düşünceler incelendiğinde çocuk sahibi olmaya yönelik arzunun evrensel olduğuna dair düşüncelere ulaşılabılır. Organizmanın hayatta kalma ve nesiller bırakma şansını arttıran davranışlar, evrimsel tarih boyunca tercih edilecekler ve böylece insan kişiliğinin bir parçası olacaklardır (Smith, E. ve diğ., çev. 2012 s.481). Evrimsel psikologlar romantik ilişkileri neslin devamlılığı için bireyleri birleştiren bir araç olarak görürler (Burger, çev. 2006 s.402).

Bu nedenle eş seçimi aslında birer anne babalık yatırımı olarak yorumlanır. Evrimsel perspektiften bakıldığında, yavrular ebeveynleri için bir anlamda araç olmaktadır. Onlar ebeveynlerinin genlerini başarılı bir ekilde yeni nesillere aktarılmasını salamaktadırlar. Çocuk olmadığı takdirde bireyin genlerinin soyu tükenecektir (Kocaman Arslan, 2008 s.23.). Genlerin soyunun tükenmemesi adına erkek bireyler, genç olmak, düzgün bir cilde, diri bedene, parlak saçlara ve dolgun dudaklara sahip olmak gibi özellikler taşıyan ve doğurganlığı yüksek olarak nitelendirilen kadınları eş olarak seçmeye yatkındırlar (Burger, çev. 2006). Ancak kadınların eşlerinde aradığı özellikler daha farklıdır. Anne babalık yatırımı analizine göre kadınlar çocuklarına olanak sağlayacak erkeklerle birlikte olmayı tercih ederler bu da çocuk yetiştirmek için gereken maddi kaynaklar anlamına gelmektedir (Burger, çev. 2006). Evrimsel yaklaşım, daha çok eş seçimi üzerine odaklanmıştır ve hem erkekler hem de kadınlar için birçok ülkede genel geçer sonuçlara ulaşılan araştırmalara imza atmışlardır (Smith, E. ve diğ., çev. 2012). Bütün dünyadaki erkekler genç ve fiziksel açıdan çekici kadınları, kadınlar ise çocuklarını yetiştirmek için maddi kaynakları sağlayabilecek erkekleri tercih etmektedirler (Burger, çev. 2006). Tüm bu düşüncelerin sonucu, bireylerin türlerin devamını sağlamak amacıyla çocuk sahibi olmaya yönelik bilinçli veya bilinçsiz bir çaba içinde olduklarını göstermektedir. Bununla beraber yapılan çalışmaların dünya çapında genellenebilmesi için daha fazla araştırma yapılması gerekliliği de unutulmamalıdır.

2.3.2.5.Sosyolojik Açıdan Çocuk Sahibi Olma

Sosyoloji bilimi, özellikle aile eve toplum temelinde birçok konuyu ele almaktadır. Çocuk ve çocukluk kavrmı da bu konulardan biridir. Sosyolojik açıdan ailenin birçok işlevi bulunmaktadır. “Neslin devamını sağlama, üyelerinin her türlü maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama, duygusal dengeyi geliştirme ve eğitim yoluyla üyelerini yetiştirme gibi biyolojik, ekonomik, psikolojik ve toplumsal işlevleri” bunlardan bazılarıdır (Kasapoğlu ve Karkıner, ed. 2015). İşlevlerle ilgili bi yaklaşım incelendiğinde, ailenin neslin devamını sağlamak gibi bir işlevinin oluşu, toplumun evlilik ve çocuk sahibi olmaya yönelik bireylerden belirli davranış beklentilerinin olduğu sonucuna ulaşılır.

Ailenin çocuğa verdiği önem, çocuğun aile içindeki konumu, çocuğun dünyaya getiriliş nedenleri yüzyıllar içerisinde değişen yaşam şartlarına bağlı olarak değişim göstermiştir. Halen günümüzde ve ülkemizde farklı kültürlerde farklılık gösteren birçok faktör bulunmasına rağmen çocuğun aile açısından öneminin büyüklüğü bilinen bir gerçektir.

2.3.3.Çocuk Sahibi Olmaya Yönelik Tutumların İncelendiği Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Çocuk sahibi olma, birçok bilim dalı açısından önem taşısa da literature incelendiğinde yurt içinde yapılan araştırma sayısının azlığı göze çarpmaktadır. Çocuk sahibi olmaya yönelik tutumların meslekler nezdinde incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmada hemşireler ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile yürütülen örnek çalışmalardan bahsedilmiştir.

Hemşirelik bölümünde eğitim gören öğrencilerin çocuk sahibi olma tutumu ve çocuk sevme durumlarının incelendiği bir araştırmaya 240 hemşirelik bölümü öğrencisi katılmıştır. Uygulanan anketlerin istatistiksel analizi sonucunda birçok bulguya ulaşılmıştır. Yaş ortalaması 20.58 olan öğrencilerin %86'sının ileride çocuk sahibi olmayı tercih ettikleri görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin çocuk sevme düzeylerinin yüksek olduğu sonucu da elde edilen bulgular arasındadır. Çocuk sahibi olmaya yönelik tutumları etkileyen olguların bazılarının toplumsal faktörlerden etkilendiği de ulaşılan sonuçlar arasındadır (Aşçı, Gökdemir, Altuntaş, 2017).

Hemşirelik ve ebelik öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada öğrencilerin çocuk sevme durumları, çocuk sağlığı ve hastalıkları dersinin çocuk sevme durumlarına etkisi ve bunları etkileyen faktörlerin incelendiği bir diğer çalışmada örneklem 99 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada çocuk sağlığı ve hastalıkları dersinin çocuk sevme durumu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre çocuk sevgisi yönünden daha düşük puan aldıkları görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında geleneksel cindiyet rollerinin etkisinin bulunduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan birisi de çocuk sahibi olmak istemeyen öğrencilerin çocuklara yönelik sevgisinin daha düşük olduğudur. Cinsiyet, kardeş sahibi olma, çocukluk yaşantısı, çocuklarla oyun oynama, çocuk yapma arzusu

ve çocuk polikliniğinde görev yapma düşüncesinin çocuklara yönelik sevgi değişkeni üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (Kostak, 2013).

Literature incelendiğinde öğretmenlerin çocuk sevgisine dair yapılmış çalışmaların varlığı da görülmektedir. Okul öncesi öğretmenliği bölüm öğrencileriyle, onların çocuk sevgisi ve öğretmenlik yapma isteğinin kişisel özelliklerine göre farklılaşmasına ve bu kişilerin yine sahip oldukları çocuk sevgilerinin öğretmenlik yapma isteklerini yordamasına yönelik yapılan çalışmanın örneklemini 396 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin istatistiksel analizi sonucunda öğrencilerin çocuk sevgisi ve mesleğe yönelik isteklerinin bazı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, akademik başarı ve gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmak olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin çocuk sevme puanları öğrenme motivasyonları puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır (Dereli İman, 2013).

Yapılan çalışmalarda mesleklere göre değerlendirmenin varlığı göze çarpmaktadır. Bireyin mesleğinin hayatının neredeyse tüm boyutlarını etkilediği ve özel eğitim öğretmenliğinin veya o alanda çalışmanın zorlukları düşünüldüğünde, özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarının incelenmesinin literature açısından önemli sonuçlara kapı aralayacağı düşünülmektedir.

2.3.4.Çocuk Sahibi Olmaya Yönelik Tutumların İncelendiği Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Literature incelendiğinde yurt dışında çocuk sahibi olmaya yönelik tutumların birçok faktor bakımından incelendiği birçok araştırmaya rastlanır. Aşağıda bu araştırmaların bir kısmından bahsedilmiştir.

Yurt dışında, kadının doğum yaşı geçene kadar ilk çocuğun dünyaya getirilmesinin geciktirilmesi düşüncesi gittikçe yaygınlaşmaktadır. Gelecekte olacak çocuklara yönelik bir yansıtma: Yüksek eğitim almış çocuksuz kadın ve erkeklerle yapılan görüşmeler başlıklı araştırmada kariyer sahibi kişilerle yarıyapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinin sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun belirli ihtiyaçların karşılanması durumunda çocuk sahibi olmaya yönelik olumlu tutumlar besledikleri görülmüştür. Belirli yaşa ulaşıldığında çocuk sahibi olunması görüşüne ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynliği fedakarlık, meydan okuma, hayatı

güzelleştiren şey olarak görmektedirler ve aile kurup toplumun beklediği düzeye gelmek, geleceğin bir parçası olmak adına çocuk sahibi olmak istediklerini ifade etmişlerdir (Eriksson, Larsson ve Tyden, 2012).

Ebeveynlerin çocuk yapmaya ve eğitime yönelik inançları ve tutumlarına yönelik yapılan bir çalışma 23-50 yaş arasındaki 522 ebeveyn ile yapılmıştır. Yapılan analizler, ebeveyn olarak gerici veya ilerici olma arasında katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri ve çocukların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (Tocu, 2014).

Kadınların analığa ve çocuklara yönelik tutumları: Gelecekteki çocuksuzluğun yordayıcısı mı? başlıklı çalışmanın amacı başka bir çalışmanın verilerini kullanarak kadınların çocuklara ve anneliğe yönelik tutumlarının gelecekte anne olup olmayacaklarını yordayıp yordamadığının incelenmesidir. Çocuk sahibi olmayan 18 yaş ve üzeri 122 kadının katıldığı çalışmanın sonucunda bir kişinin hayatındaki çocuğun önemine yönelik pozitif tutum gelecekteki anne olma eğilimini artırılmaktadır sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın çocuğun özgürlüğüne vereceği zarara inananlar ileride çocuksuz olma eğilimine sahip olmaktadır (Graham, Smith ve Shield, 2015).

Kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasındaki ebeveynliğe yönelik tutumlar ve doğurganlık farkındalığı, çocuk yapmaya yönelik niyetlerin incelendiği bir çalışmada erkeklerle karşılaştırılınca kadınlar iş ve çocuğu birlikte yürütme problemlerinde daha endişelilerdir sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte kadınların hamile kalma şansları konusundaki algıları hem erkeklerde hem kadınlarda fazlasıyla optimistiktir. Kadınların yarısı 35'ten sonra çocuk düşünmektedir ancak azalan doğurganlıktan yeterince haberleri yoktur. Bu da istemsiz olarak kısırlığı artırmaktadır (Lampic, Svanberg, Karlström ve Tyden, 2006).

Mental geriliğe sahip çocuklara karşı ebeveyn tutumları: Kuzey Hindistan'daki sivil toplum kuruluşları enlemsel kesitsel çalışma başlıklı araştırma 192 katılımcıdan oluşmaktadır. Verilerin analiziyle birlikte birçok sonuca ulaşılmıştır. Ortalama sonuç olarak ebeveynler mental geriliği olan çocuklara karşı negatif tutumları işaretlemiştir. Eğitim ve gelecek ile aşırı korumacılık arasında pozitif bir korelasyon vardır. Çalışmanın üç ana değişkeni olan mental gerilik düzeyi, cinsiyet ve yaş

birbirleriyle etkileşime girdiğinde ebeyevnlerin mental geriliğe karşı olan tutumlarını anlamlı şekilde etkilememektedir. Özellikle en yüksek olarak ev yönetimi, en düşük olarak da kabullenme şeklinde ebeyevnlerin mental geriliği olan çocuklara karşı negatif tutumları vardır (Shamim ve Osman, 2015).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma modeli özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumu ve çocuk sahibi olma arzularını araştırmaya yönelik bir genel tarama modelidir. Bu çalışmada var olan bir durumu açıklamak ve ortaya koymak amacıyla olduğu için genel tarama modeli tercih edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kayseri ilinde bulunan özel eğitim kurumlarıdır. Örneklemi ise Kayseri ilinde bulunan ve evreni temsil ettiği düşünülen 214 özel eğitim öğretmenidir.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	137	64,0
Erkek	77	36,0
Toplam	214	100,0

Araştırma grubuna katılan özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyet dağılımına bakıldığında bu katılımcıların 137'sinin kadın (%64) ve 77'sinin erkek (%36) bireyler olduğu görülmektedir.

Araştırma grubuna katılan özel eğitim öğretmenlerinin yaşlarına göre dağılımları Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş	N	%
22-25 arası	40	18,7
26-30 arası	61	28,5
31-40 arası	72	33,6
41 yaş üstü	41	19,2
Toplam	214	100,0

Araştırma grubuna katılan özel eğitim öğretmenlerinin yaş değişkenine göre dağılımları incelendiğinde 214 bireyin 40'ı 22-25 yaş aralığında (%18,7), 61'i 26-30 yaş aralığında (%28,5), 72'si 31-40 yaş aralığında (%72) ve 41 tanesi (%19,2) 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Araştırma grubundaki bireylerin medeni hallerine göre dağılımları Tablo 3 te gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların medeni duruma göre dağılımı

Medeni Durum	N	%
Evli	128	59,8
Bekar	86	40,2
Toplam	214	100,0

Araştırma grubuna katılan özel eğitim öğretmenleri medeni hallerine göre incelendiğinde 214 bireyin 128'inin evli (%59,8) ve 86'sının bekar (%40,2) olduğu Tablo 3'te görülmektedir.

Araştırma grubundaki bireylerin sahip olduğu çocuk sayısına göre dağılımları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların çocuk sayısına göre dağılımı

Çocuk Sayısı	N	%
çocuk yok	90	42,1
1 çocuk	50	23,4
2 çocuk	40	18,7
3 çocuk	34	15,9
Toplam	214	100,0

Araştırma grubundaki özel eğitim öğretmenlerinin sahip olduğu çocuk sayısına göre dağılımları incelendiğinde 90 bireyin hiç çocuğunun olmadığı (%42,1), 50'sinin (%23,4) 1 çocuk sahibi olduğu, 40'ının (%18,7) 2 çocuk sahibi olduğu, 34'ünün (%15,9) 3 çocuk sahibi olduğu Tablo 4'te görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin kıdem yılına göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların kıdem yılına göre dağılımları

Kıdem Yılı	N	%
1 ve daha az	51	23,8
2-5 yıl arası	45	21,0
6-10 yıl arası	37	17,3
11-20 yıl arası	46	21,5
21 yıl ve üzeri	35	16,4
Toplam	214	100,0

Araştırma grubundaki özel eğitim öğretmenlerinin kıdem yılına göre dağılımları incelendiğinde katılımcılardan 51'inin (%23,8) 1 yıl veya 1 yıldan daha az çalıştığı, 45'inin (%21) 2-5 yıl arası çalıştığı, 37'sinin (%17,3) 6-10 yıl arası çalıştığı, 46'sinin (%21,5) 11-20 yıl arası çalıştığı ve 35'inin (16,4) 21 yıl ve daha fazla zamandır çalıştığı Tablo 5'te görülmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada katılımcıların demografik bilgileri için tarafımda hazırlanacak olan kişisel bilgi formu kullanılacaktır. Özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumlarını incelemek için İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ve katılımcıların çocuk sahibi olma arzularını ölçmek için Rholes, Simpson, Blakely, Lanigan ve Allen (1997) tarafından hazırlanan Desire to Have Children ölçeği kullanılacaktır. Bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliği çalışması yapılacaktır. Bu yüzden bu çalışma içerisinde ölçek Türkçe'ye uyarlanacak, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılacaktır.

3.3.1. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

İnönü Evlilik Tutum Ölçeği genç yetişkinlerin evliliğe yönelik tutumlarını ölçmek için 2013-2014 yılları arasında Ferhat Bayoğlu ve Abdullah Atlı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmacıların ölçeğin geliştirilme sürecini açıkladıklarını kısmın tam metni bu bölümde sunulmuştur:

“Geliştirilecek ölçeğe madde havuzu oluşturulmasında öncelikle ilgili alan yazın incelemesi yapılmıştır. Bu aşamanın ardından ölçeğe madde havuzu oluşturulmasında ilgili alan yazın ile birlikte, konu ile ilgili mevcut ölçekler (Braaten ve Rosen, 1998; Rosen ve Park, 2013) ve uzman görüşlerinden evliliğe ilişkin tutumlara ilişkin elde edilen bilgiler dikkate alınmıştır. Oluşturulan madde havuzunda, psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan ve ikisi yüksek lisansını ikisi de doktorasını tamamlamış olan dört uzmanının her bir maddeye ilişkin görüşleri dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu aşamanın ardından oluşturulan 30 maddelik denemelik ölçek formu, pilot uygulama ile 27 üniversite öğrencisine uygulanmış, maddelerin anlaşılıp anlaşılmadığı, yazım hatalarının var olup olmadığının belirlenmesinin yanı sıra ölçeğin ne kadar sürede doldurulduğu da tespit edilmiştir. Ardından oluşturulan 30 maddelik ölçek formuna iki tane kontrol maddesi (m13: Bu madde için lütfen beşinci seçeneği işaretleyiniz, m22: Bu madde için lütfen üçüncü seçeneği işaretleyiniz) gelişigüzel olarak yanıtlayanları saptamak amacıyla eklenmiş ve çoğaltılarak öğrencilere uygulanmak üzere hazır hale getirilmiştir. Ölçek 5’li likert tipindeki derecelenmeler; Hiç katılmıyorum (1), Nadiren katılıyorum (2), Biraz katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle katılıyorum (5) şeklindedir. Elde edilen puanın yüksek olması evliliğe

yönelik olumlu tutumu, düşük puan ise evliliğe yönelik olumsuz tutumu ifade etmektedir” (Atlı & Bayoğlu, Ege Eğitim Dergisi 2014 (15) 2: 397-415 İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri).

3.3.2. Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği

Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklerini ölçmek amacıyla Rohles ve diğ (1997) tarafından geliştirilen “Desire to have Children” ölçeği Türkçeye uyarlanmıştır. Çocuk Sahibi Olma İsteği ölçeği tek faktör ve 18 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekte 1=Kesinlikle Kattılıyorum ile 7= Kesinlikle katılmıyorum şeklinde 7 dereceli likert tipi bir değerlendirme kullanılmaktadır. Ölçekte katılımcıların çocuk sahibi olmaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Çocuğumun olmasını çok isterim” ve “Eğer eşimle benim çocuğumuz olmazsa çok üzüleceğimi ve hayal kırıklığı yaşayacağımı biliyorum” gibi maddeler içermektedir (Rholes ve ark., 1997).

3.3.2.1. Ölçeğin uyarlama çalışmaları

Çocuk sahibi olma isteği ölçeğinin İngilizce olan özgün formunun Türkçe’ye uyarlanması amacıyla ilk olarak ölçeğin İngilizce’den Türkçe’ye çevirisi alan bilgisi ve İngilizce dil yeterliği olan 2 öğretim üyesi tarafından yapılmıştır. Daha sonra bu iki çeviri metni, ölçeğin orijinal metniyle birlikte rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanındaki iki uzmana verilmiş ve çevirilerdeki ifadelerden orijinal ölçekteki ifadelere en uygun ifadeleri seçmeleri istenmiştir. Bu işlemden sonra Çocuk sahibi olma isteği ölçeğinin Türkçe formu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu Türkçe form İngilizce alanında uzman iki hakeme verilerek İngilizceye yeniden çevirisi yaptırılmış ve ölçeğin orijinal metniyle Türkçe’den çevrilen metni arasında anlam bütünlüğü olduğuna, karşılaştırma yapılarak karar verilmiştir. Çeviri işlemlerinin sonrasında ölçeğin dil anlaşılabilirliğinin tespit edilmesi için farklı branşlardan 25 öğretmene uygulanmış, alınan geri bildirimler doğrultusunda ölçeğin Türkçe formuna son hali verilmiştir. Ayrıca ölçeğin orijinalinde bulunan likert tipi 7 seçenekli dereceleme ölçeğinin yine 7 dereceli olarak kullanılması uygun görülmüştür.

3.3.2.2. Çocuk Sahibi Olma Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği

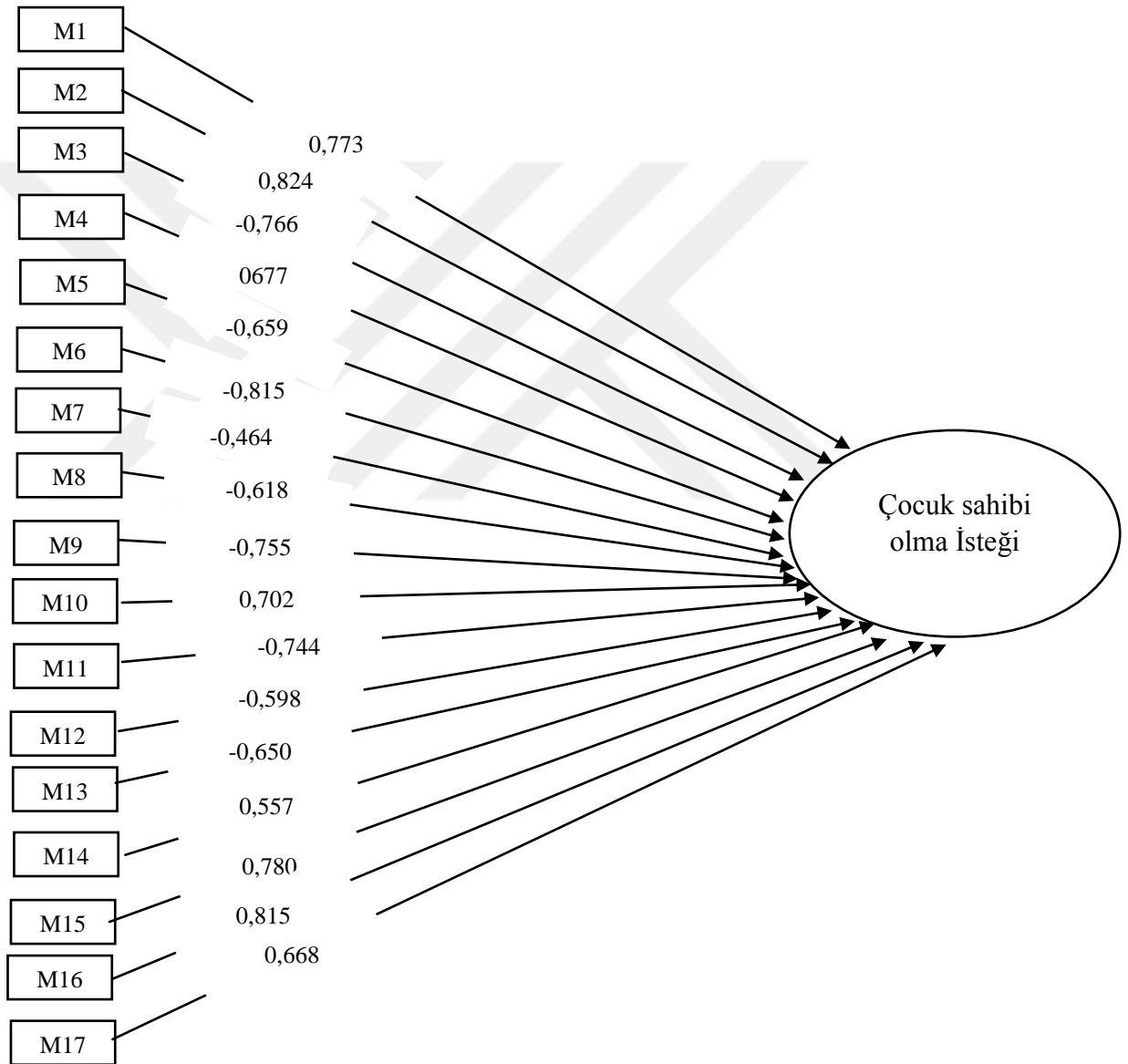
Ölçeğin Türkçe formunun geçerliğini tespit etmek amacıyla basit tesadüfi eleman örnekleme yöntemiyle seçilen 120 özel eğitim öğretmeninden toplanan veriler kullanılmıştır. Çocuk sahibi olma ölçeğinin faktör yapısını belirlemek amacıyla ölçekte bulunan toplam 18 madde ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeği orjinal ölçekteki gibi tek faktörlü olduğu tespit edilmiştir. Tek faktörlü yapının ölçek varyansının %37,7'sini açıkladığı görülmüştür. Ancak analiz sonucunda 11. Maddenin faktör yükünün düşük olması nedeniyle ölçekten çıkarılmasına ve ölçeğin 17 maddelik formunun kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 6. Çocuk Sahibi Olma Ölçeğinin Faktör Yükleri

	\bar{X}	Std. Sapma	Faktör Yükleri
CS1	5,02	2,042	0,773
CS2	5,32	1,879	0,824
CS3	5,14	2,063	-0,766
CS4	4,26	2,108	0,677
CS5	3,44	2,049	-0,659
CS6	4,93	2,127	-0,815
CS7	4,95	1,810	-0,464
CS8	5,07	1,900	-0,618
CS9	4,69	1,952	-0,755
CS10	5,48	1,725	0,702
CS11	5,82	1,838	-0,744
CS12	5,98	1,655	-0,598
CS13	5,20	1,956	-0,65
CS14	5,72	1,731	0,557
CS15	4,59	2,064	0,78
CS16	5,02	1,874	0,815
CS17	6,28	1,507	0,668

Yapılan faktör analizi sonucunda madde faktör yüklerinin (Tablo 6) ,824 ile ,464 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktör analizi sonucunda oluşan ölçeğin faktör yapısı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeğinin Faktör Yükleri

Ölçeğin güvenilirliği belirlemek amacıyla madde analizine bağlı olarak cronbach alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre 17 maddeli ölçeğin tek boyutlu olarak cronbach alpha katsayısı ,87 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Demografik Bilgi Ölçeği

Araştırmada alışanların, cinsiyet, yaş, medeni durum, ocuk sayısı ve kıdem yılını öğrenmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yukarıda belirtilen değişkenlerle ilgili kapalı uçlu sorular sorulmuş ve araştırmaya katılan çalışanlardan kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması Ve Analizi

Özel eğitim ğretmenlerinin evliliğe yönelik tutum ve ocuk sahibi olma isteklerinin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla cinsiyet ve medeni durum değişkenine göre bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yaş, ocuk sayısı ve kıdem değişkenlerine göre farklılaşmayı ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Fark çıkan gruplarda farkın kaynağını tespit etmek amacıyla ileri analiz olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Evliliğe yönelik tutum ve ocuk sahibi olma isteği arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Öğretmenlerin evliliğe yönelik tutumlarının ocuk sahibi olma isteğini anlamlı düzeyde yordama durumunu ortaya koymak amacıyla doğrusal regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri ne düzeydedir?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya yönelik isteklerine ilişkin yapılan testlerden aldıkları minimum ve maximum puanlar, ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerine ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	N	Minimum	Maximum	\bar{X}	Std. Sapma
EvlilikTutumu	214	21,00	105,00	77,8925	17,35362
ÇSOİ	214	29,00	119,00	87,3972	18,05095

Tablo 7’de görüldüğü gibi katılımcılardan evlilik tutumu ölçeğinden en az 21 puan ve en çok 105 puan aldığı ve katılımcıların evlilik tutumu ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının 77,89 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar çocuk sahibi olma ölçeğinden en az 29 puan ve en çok 119 puan aldıkları ve ortalamasının ise 87,39 olduğu görülmektedir.

4.2 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla

bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Yapılan analize yönelik bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi analizi sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	Std. Sapma	t	P
Evlilik Tutumu	Kadın	137	76,37	17,60	-1,717	,087
	Erkek	77	80,59	16,66		
Çocuk Sahibi olma isteği	Kadın	137	87,01	16,88	-,413	,680
	Erkek	77	88,07	20,06		

Tablo 8’de görüldüğü gibi katılımcıların evlilik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($t = -1,717$, $P < .05$) ve erkeklerin kadınlara göre evlilik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların çocuk sahibi olmaya yönelik isteklerine bakıldığında da kadın ve erkekler arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı ($t = -,413$ $P < .05$) ve erkek bireylerin çocuk sahibi olma isteğine yönelik puanlarının kadınlara kıyasla fazla olduğu görülmektedir.

4.3 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analize yönelik bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin yaşlarına göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Yaş	N	\bar{X}	Std. Sapma	F	p
Evlilik Tutumu	22-25 arası	40	74,62	17,10	10,147*	,001
	26-30 arası	61	75,26	16,99		
	31-40 arası	72	74,73	18,46		
	41 yaş üstü	41	90,53	8,76		
Çocuk Sahibi olma isteği	22-25 arası	40	83,55	18,01	2,552	,057
	26-30 arası	61	86,14	16,84		
	31-40 arası	72	86,88	20,06		
	41 yaş üstü	41	93,90	14,76		

Tablo 9’de görüldüğü gibi katılımcıların evlilik tutumu yaş faktörüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta ($F= 10,147, P<.001$) ve 41 yaş ve üzerindeki katılımcıların evlilik tutumu puan ortalamasının diğer yaş gruplarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların çocuk sahibi olma isteğinin ise yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($F= 2,552, P<.05$) fakat 41 yaş ve üzeri bireylerin diğer yaş gruplarına kıyasla çocuk sahibi olma puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Evlilik tutumunun hangi yaş grupları arasında anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmek için Scheffe testi sonucu Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının farklılaşmasına ilişkin Scheffe analizi sonuçları

Değişken	(I) YAŞ	(J) YAŞ	Ortalamalar arası Fark (I-J)	p
EvlilikTutumu	22-25 arası	26-30 arası	-,63730	,998
		31-40 arası	-,11111	1,000
		41 yaş üstü	-15,91159*	,000
	26-30 arası	31-40 arası	,52618	,998
		41 yaş üstü	-15,27429*	,000
		41 yaş üstü	-15,80047*	,000

Tablo 10’deki bulgular incelendiğinde 41 yaş ve üzerindeki özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanlarının istatistiksel açıdan diğer yaş gruplarından anlamlı düzeyde farklılaştığı, 41 yaş ve üzerindeki özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanlarının diğer yaş gruplarının puan ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte 22-25 yaş, 26-30 yaş ve 31-40 yaş gruplarının evlilik tutum puanlarının istatistiksel açıdan birbirinden anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

4.4 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin medeni duruma göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin medeni durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi analizi sonuçları

Değişken	Medeni durum	N	\bar{X}	Std. Sapma	t	p
Evlilik Tutumu	Evli	128	82,24	16,58	4,688*	,001
	Bekar	86	71,41	16,51		
Çocuk Sahibi olma isteği	Evli	128	90,57	18,27	3,205*	,002
	Bekar	86	82,67	16,72		

Tablo 11'deki bulgular incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumunun medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı ($t = 4,688$, $p < .05$), evli olan özel eğitim öğretmenlerinin bekâr olan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla evlilik tutum puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin medeni durumlarına göre farklılaşmasına bakıldığında da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu ($t = 3,205$, $p < .05$), tespit edilmiştir. Evli olan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteği puan ortalamasının bekâr olan özel eğitim öğretmenlerinin puan ortalamasından anlamlı düzeyde fazla olduğu bulunmuştur.

4.5 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin çocuk sayılarına göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	Std. Sapma	F	p
Evlilik Tutumu	Çocuk yok	90	73,36	17,32	17,664*	,001
	1 çocuk	50	70,56	18,44		
	2 çocuk	40	86,50	11,62		
	3 çocuk	34	90,52	8,82		
Çocuk Sahibi olma isteği	Çocuk yok	90	82,21	17,08	8,415*	,001
	1 çocuk	50	85,20	20,27		
	2 çocuk	40	97,02	15,46		
	3 çocuk	34	93,02	14,04		

Tablo 12'deki bulgular incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının sahip oldukları çocuk sayılarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı ($F = 17,664$ $p < .05$) ve 3 çocuk sahibi olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puan ortalamasının çocuğu olmayan, 1 çocuğu olan ve 2 çocuğu olan öğretmenlerin evlilik tutum puan ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte katılımcıların çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüş ($F = 8,415$ $p < .05$), 2 çocuk sahibi olan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olmaya dönük istek puan ortalamasının çocuğu olmayan, 1 çocuğu olan ve 3 çocuğu olan öğretmenlerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerindeki farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığı belirlemek amacıyla yapıla Scheffe testi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin çocuk sayılarına göre farklılaşmasına ilişkin Scheffe analizi sonuçları

Değişken	(I) Çocuk Sayısı	(J) Çocuk Sayısı	Ortalamalar	
			arası Fark (I-J)	p
EvlilikTutumu	Çocuk yok	1 çocuk	2,80667	,792
		2 çocuk	-13,13333*	,000
		3 çocuk	-17,16275*	,000
	1 çocuk	2 çocuk	-15,94000*	,000
		3 çocuk	-19,96941*	,000
	2 çocuk	3 çocuk	-4,02941	,748
Çocuk Sahibi olma isteği	Çocuk yok	1 çocuk	-2,98889	,808
		2 çocuk	-14,81389*	,000
		3 çocuk	-10,81830*	,022
	1 çocuk	2 çocuk	-11,82500*	,016
		3 çocuk	-7,82941	,243
	2 çocuk	3 çocuk	3,99559	,803

Tablo 13'deki bulgular incelendiğinde çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları ile 2 çocuğu olan ve 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde fark olduğu

görülmüştür. Çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanının 2 çocuğu olan ve 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanından daha düşük olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları ile 2 çocuğu ve 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları arasında da anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir. 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanının 2 çocuğu ve 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanından anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Katılımcıların çocuk sahibi olma ve çocuk sayıları arasındaki duruma baktığımızda, çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteği puanının 2 çocuğu ve 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğine dönük puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bunun yanında 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteği puanı ile 2 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteği puanından anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır. 1 çocuğu olan grubun 2 çocuğu olan gruba kıyasla çocuk sahibi olma isteğinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

4.6 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük istekleri kıdemlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin kıdem değişkenine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin kıdemlerine göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Kıdem	N	\bar{X}	Std. Sapma	F	p
Evlilik Tutumu	1 ve daha az	51	76,43	14,76	6,607*	,001
	2-5 yıl arası	45	77,24	14,86		
	6-10 yıl arası	37	68,91	18,81		
	11-20 yıl arası	46	79,21	21,06		
	21 yıl ve üzeri	35	88,60	10,31		
Çocuk Sahibi olma isteği	1 ve daha az	51	86,80	15,89	,902	,464
	2-5 yıl arası	45	86,17	17,58		
	6-10 yıl arası	37	85,67	23,45		
	11-20 yıl arası	46	86,65	18,36		
	21 yıl ve üzeri	35	92,62	14,35		

Tablo 14'deki bulgular incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının kıdem yılına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ($F = 6,607, p < .05$), 21 ve üzeri kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puan ortalamalarının diğer gruptakilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin ise kıdem yılına göre anlamlı düzeyde bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Evlilik tutumunun hangi kıdem grupları arasında anlamlı düzeyde fark oluşturduğunu saptamak için yapılan Scheffe testinin sonuçları Tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının kıdemlerine göre farklılaşmasına ilişkin Scheffe analizi sonuçları

Değişken	(I) KIDEM		Ortalamalar	
	YILI	(J) KIDEM YILI	Arası Fark (I-J)	p
EvlilikTutumu	1 ve daha az	2-5 yıl arası	-,81307	1,000
		6-10 yıl arası	7,51245	,353
		11-20 yıl arası	-2,78602	,952
		21 yıl ve üzeri	-12,16863*	,026
	2-5 yıl arası	6-10 yıl arası	8,32553	,274
		11-20 yıl arası	-1,97295	,988
		21 yıl ve üzeri	-11,35556	,057
	6-10 yıl arası	11-20 yıl arası	-10,29847	,096
		21 yıl ve üzeri	-19,68108*	,000
	11-20 yıl arası	21 yıl ve üzeri	-9,38261	,174

Tablo 15'deki bulgular incelendiğinde 1 yıl ve daha az kıdeme sahip özel eğitim çalışanlarının evlilik tutum puanları ile 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde fark olduğu; 1 ve daha az kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanının 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puandan daha düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 6-10 yıl arası kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları ile 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu; 6-10 yıl kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanlarının 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutum puanından düşük olduğu görülmektedir.

4.7 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ile çocuk sahibi olmaya dönük istekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ile çocuk sahibi olma istekleri arasındaki ilişkiyi göstermek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ile çocuk sahibi olma istekleri arasındaki ilişki

Değişkenler		Evlilik Tutumu	Çocuk Sahibi olma isteği
Evlilik Tutumu	r	1	,402**
	p		,000
	N	214	214
Çocuk Sahibi olma isteği	r	,402**	1
	p	,000	
	N	214	214

Tablo 16'daki bulgular incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ve çocuk sahibi olma istekleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ile çocuk sahibi olma isteği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Pearson's $r = ,402$, $p < 0,05$).

4.8 Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları çocuk sahibi olmaya dönük isteklerini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sahibi olma isteklerini yordamak amacıyla doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sahibi olma isteklerini yordamasına ilişkin doğrusal regresyon analizi sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	54,840	5,220		10,506	,000
Evlilik Tutumu	,418	,065	,402	6,389	,000
R=,402	R2=,161		F(1-212)=40,823		P=,001

a. Bağımlı değişken: Çocuk sahibi olma isteği

Tablo 17'deki bulgulara göre özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumunun çocuk sahibi olma isteğini yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan doğrusal regresyon analizi sonucuna göre, evlilik tutumunun çocuk sahibi olma isteğini anlamlı derecede yordadığı tespit edilmiştir ($F=40,823$, $p<0,05$). Buna göre evlilik tutum ölçeği çocuk sahibi olma isteğinin %16,1'ini açıklamaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA ve YORUM

İnsanların hayata yönelik tutum ve davranışlarını etkileyen pek çok unsur vardır. Bireylerin zamanının büyük çoğunluğunu geçirdiği iş hayatındaki çalışma koşulları insanların hayata yönelik bakışını etkileyebilmektedir. Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin çalışma koşullarının onların hayata yönelik tutum ve davranışları bazı değişkenler açısından incelenmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin standart öğretmenlere göre çok farklı bir ortamda yıllarını geçirmektedirler. Çalışma ortamında karşılaştıkları çocuklar ve özel eğitime ihtiyacı olan bu çocukların içinde buldukları zor durum öğretmenlerin evliliğe yönelik tutumunda ve çocuk sahibi olmayı isteme konusunda “Acaba evlenecek ve çocuk sahibi olacak olsam benim çocuğum da özel eğitime muhtaç bir çocuk olarak dünyaya gelebilir mi?” kaygısını taşıyıp taşımadıkları merak edilmektedir.

İnsanların evliliğe yönelik tutumlarını ve çocuk sahibi olma isteklerini etkileyen pek çok unsur olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumları ve çocuk sahibi olma istekleri cinsiyet, yaş, medeni hal, kıdem yılı ve çocuk sayısı değişkenleri açısından incelenmiştir. Yapılan bu araştırma bulgularına göre özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde kadın ve erkekler arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı sonucuna varılmıştır. Literatüre bakıldığında daha önce özel eğitim öğretmenleri ile evlilik tutumuna yönelik bir araştırma bulunmamaktadır fakat psikoloji bölümü öğrencilerinin evlilik tutumlarına yönelik yapılan araştırma bulguları kadın erkek arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığını göstermekte ve bulgularımızı bu bağlamda desteklemektedir (Artukoğlu, 2016).

İnsanların çocuk sahibi olmaları hayatlarında ciddi değişiklikler yaratabilecek hususlardandır. İnsanların evlenmeden önceki yaşantıları ile evlendikten ve çocuk sahibi

olduktan sonraki yaşantıları farklılaşabilmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmasının araştırıldığı bu çalışmada kadın ve erkekler arasında çocuk sahibi olma isteği açısından farklılık olmadığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile kadın ve erkek özel eğitim öğretmenleri aynı seviyede çocuk sahibi olmak ya da olmamak istemektedirler.

Bireylerin yaşantısında, aldıkları kararlarda, sergiledikleri tutum ve davranışlarda yaş faktörü etkili olabilmektedir. Bazı insanlar genç yaşta evlenip çocuk sahibi olurken bazı insanlar daha ileriki yaşlarda evlenmeye ve çocuk sahibi olmaya karar vermektedir. Bu araştırmamızda özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre farklılaşması incelenmiş ve araştırma bulguları özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir. Literatüre bakıldığında daha önce özel eğitim öğretmenleri ile evlilik tutumuna yönelik bir araştırma bulunmamaktadır. Fakat psikoloji bölümü öğrencilerinin evlilik tutumlarına yönelik yapılan araştırma bulguları katılımcıların evliliğe yönelik tutumlarında yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığını göstermekte ve bulgularımızla bu bağlamda örtüşmemektedir (Artukoğlu, 2016).

Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteği bu araştırmanın diğer bir boyutunu teşkil etmektedir. Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin yaş değişkenine göre farklılaşması incelenmiştir. Araştırma bulguları özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermiştir. Bu durum özel eğitim öğretmenlerinin her yaşta aynı seviyede çocuk sahibi olmayı istediğini ya da istemediğini ifade etmektedir. Alanyazın tarandığında çocuk sahibi olma isteğine yönelik çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmüştür. Yurtdışında yapılan ve kadınların çocuk sahibi olma isteklerinin incelendiği bazı çalışmalara göre kadınların ilk çocuklarını doğurma yaşları ilerlemekte yani geçmiş yıllara göre artık kadınlar daha ileriki yaşlarda ilk çocuklarını doğurmaya istemektedirler (Graham, Smith ve Shield, 2015).

Bireylerin hayatında önemli bir konu olduğu düşünülen faktörlerden bir tanesi de onların medeni durumlarıdır. Bireyler evlenerek veya boşanarak hayatları adına önemli adımlar atmaktadırlar ve bu durum onların yaşantısını etkileyebilmektedir. Özel eğitim

öğretmenlerinin evlilik tutumlarının medeni durum değişkeni açısından incelendiği bu çalışmada bulgular özel eğitim öğretmenlerinin medeni durumlarının evlilik tutumlarını anlamlı düzeyde farklılaştırdığını göstermiştir. Evli olan özel eğitim öğretmenleri bekâr olanlara göre evliliğe daha ılımlı bakmaktadırlar. Özel eğitim öğretmenleri engelli bireylerle çalıştıkları için bekâr olan ve çocuk sahibi olmamış olan öğretmenlerin kendi çocuklarının da özel eğitime muhtaç olabilme ihtimalinden endişe edebileceği fakat evlenmiş ve çocuk sahibi olmuş öğretmenlerin bu endişelerini aşabildiği ve bundan dolayı evliliğe yönelik daha olumlu bir tutum sergilediği düşünülmektedir.

İnsanların yaşantısında tecrübelerin önemli bir yeri vardır. İnsanlar çoğu zaman tecrübe etikleri durumlarda tecrübe etmedikleri durumlara kıyasla kendilerini daha rahat hissetmekte ve içinde buldukları koşullar tutumlarını etkileyebilmektedir. Bu çalışma kapsamında özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklerinin medeni durumlarına göre farklılaşması araştırılmış ve çocuk sahibi olma isteğinin medeni duruma göre anlamlı düzeyde evli özel eğitim öğretmenleri lehine farklılaştığı tespit edilmiştir. Evli olan özel eğitim öğretmenleri bekâr olan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla çocuk sahibi olmayı daha çok istemektedirler. Bu durumun nedeninin evlenme ve özel eğitime muhtaç olan çocuk dünyaya getirme ihtimali düşüncesi gibi meşakkatli iki durumun caydırıcılığı olduğu düşünülmektedir.

Evli bireyler bazen evlilik sürecinde iyi geçinip evliliklerinden doyum sağlayabilirken bazı bireyler evlilik sürecini çeşitli sebeplerden dolayı sürdürmekte zorlanabilmektedirler. Bazı evlilikler uzun sürebilirken bazıları kısa bir süre sonra sonlanabilmektedir. İş yaşamındaki stres, çalışma koşulları, çalışma yaşamından alınan doyum veya yıpranmışlık insanların evlilik hayatlarını etkileyebilmektedir. Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumlarının iş yaşamındaki kıdem yıllarına göre farklılaşma durumu araştırılmış ve anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür. Alanyazın tarandığında evlilik tutumunun kıdem değişkeni açısından incelendiği, bu çalışmayı destekleyen ya da aksini gösteren başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin kıdem yıllarına göre farklılaşması durumu bu çalışmada merak edilen konulardan birisidir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin kıdemlerine göre farklılaşma durumuna

bakıldığında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Sonuç olarak özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklilikleri kıdem yıllarına göre değişiklik göstermemektedir. Alanyazın tarandığında bu çalışmayı destekleyen başka bir bulguya rastlanmamıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sayılarına göre farklılaşmasına yönelik bulgulara baktığımızda evlilik tutumunun çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. 2 veya 3 çocuğu olan grup 1 çocuğu olan gruba göre evliliğe daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Özel eğitim öğretmenlerinin engelli bireylerle çalışmaları onların çocuk sahibi olma konusunda tereddüt içerisinde olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Bundan dolayı 2 veya 3 çocuğu olan bireyler 1 çocuğu olan bireylerin yaşadığı tedirginliği atlattığı düşünüldüğünden evliliğe yönelik daha olumlu tutumlar sergiledikleri tahmin edilmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşması durumu bu çalışmanın diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu araştırma bulguları çocuk sahibi olma isteğinin sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaştığını göstermektedir. 2 veya 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri hiç çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla çocuk sahibi olmaya daha olumlu bakmaktadırlar. Bunun yanında 2 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerine göre çocuk sahibi olmaya anlamlı düzeyde daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Bu sonuca göre özel eğitim öğretmenleri engelli bireylerle çalışıp zorluklar yaşadıklarında “Acaba benim çocuğum engelli olursa ben bir ömür nasıl başa çıkarım?” yönünde oluşabilecek kaygılarının çocuk sayısı arttıkça azaldığı ve 2. Çocuktan sonra çocuk sahibi olmaya daha olumlu baktıkları düşünülmektedir. Hiç çocuğu olmayan ve 1 çocuğu olan grupların çocuk sahibi olmaları yönünden kendi aralarında farklılık göstermemeleri ve 2 veya 3 çocuğu olan grupların da kendi aralarında anlamlı düzeyde farklılık göstermemeleri 1. Grubun kaygılarını hala yaşadıklarını ve 2. Grubun bu kaygıdan kurtulduklarını düşündürmektedir. Alanyazın tarandığında bu çalışmayı destekleyen ya da aksini gösteren başka bir bulguya rastlanmamıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ve çocuk sahibi olma istekleri bazı değişkenler açısından incelenmiş ve anlamlı düzeyde farklılaşma durumu araştırılmıştır. Bazı kısımlarda farklılaşma görülürken bazı kısımlarda anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ve çocuk sahibi olma

istekleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise bu iki değişken arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumlarının olumlu olması onların çocuk sahibi olma istekliliğini arttırdığı ya da tersi bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Alanyazın tarandığında bu çalışmayı destekleyen ya da aksini gösteren başka bir bulguya rastlanmamıştır.

Bireylerin bazı tutum, davranış ve yaklaşımlarından yola çıkarak onların başka hususlardaki tutumları hakkında öngörülebilir bulunulabilmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumunun onların çocuk sahibi olma isteğini yordaması durumu bu araştırmanın başka bir konusunu teşkil etmektedir. Yapılan bu çalışmaya göre özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları onların çocuk sahibi olma isteklerini anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu sonuca göre özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarına bakarak çocuk sahibi olmayı isteyip istemedikleri hakkında kısmen öngörülebilir bulunulabilmektedir. Alanyazın tarandığında bu çalışmayı destekleyen ya da aksini gösteren başka bir bulguya rastlanmamıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde kadın özel eğitim öğretmenleriyle erkek öğretmenleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin bulgulara bakıldığında yine bu iki grup arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlara bakarak özel eğitim öğretmenlerinin kadın veya erkek olmalarının evliliklerine yönelik tutumlarına ve çocuk sahibi olmak istemelerine etkisi olmadığı söylenebilir.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumunun yaşa göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu, 41 yaş ve üzerindeki özel eğitim öğretmenlerinin diğer yaş gruplarına göre evlilik tutumunun daha olumlu olduğu görülmüştür. Hangi yaş gruplarının evlilik tutumu açısından farklılaştığını tespit etmek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucuna göre sadece 41 yaş ve üzerindeki özel eğitim öğretmenlerinin diğer yaş aralığındaki özel eğitim öğretmenlerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin yaşa göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Yaş faktörünün özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklerinde etkili olmadığı bulunmuştur.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumunun medeni durumlarına göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu, evli olan özel eğitim öğretmenlerinin bekâr olan özel eğitim öğretmenlerine göre evlilik tutumlarının anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin medeni duruma göre farklılaşmasına bakıldığında yine anlamlı

düzeyde bir farklılaşma olduğu görülmekte, evli özel eğitim öğretmenlerinin bekâr olan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla çocuk sahibi olmayı daha çok istedikleri anlaşılmaktadır.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sayılarına göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında evlilik tutumunun çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Evlilik tutumunun hangi çocuk sayısı grupları arasında farklılaştığını tespit etmek amacıyla yapılan Scheffe testi yapıldı. Scheffe testi sonucuna göre 2 veya 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu hiç çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumuna göre anlamlı düzeyde daha olumludur. Bunun yanında 2 veya 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumundan daha olumludur. Buna karşın hiç çocuğu olmayan ile 1 çocuğu olan arasında, 2 çocuğu olan ile 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerinin arasında evlilik tutumu yönünden bir farklılaşma yoktur. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin çocuk sayısına göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir. 2 veya 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri hiç çocuğu olmayan özel eğitim öğretmenlerine kıyasla çocuk sahibi olmaya daha olumlu bakmaktadırlar. Bunun yanında 2 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenlerine göre çocuk sahibi olmaya anlamlı düzeyde daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Buna karşın 2 çocuğu olan ile 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri kıyaslandığında, çocuğu olmayan ile 1 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri kıyaslandığında ve 1 çocuğu olan ile 3 çocuğu olan özel eğitim öğretmenleri kıyaslandığında bu gruplar arasında çocuk sahibi olma yönünden anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumunun kıdemlerine göre farklılaşmasına yönelik bulgulara bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu görmek amacıyla yapılan Scheffe analizine göre 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin 1 ve daha az yıl kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerine göre evlilik tutumunun anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yine 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları 6-10 yıl arası kıdeme sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarından anlamlı düzeyde

daha olumludur. Diğer gruplar arasında ise anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteğinin kıdemlerine göre farklılaşma durumuna bakıldığında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklilikleri kıdem yıllarına göre değişiklik göstermemektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ile çocuk sahibi olma istekleri arasındaki ilişkiyi görmek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları bu iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe yönelik tutumları olumlu oldukça daha çok çocuk sahibi olmayı istedikleri anlaşılmaktadır.

Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sahibi olma isteklerini yordayıp yordamadığını görmek amacıyla yapılan doğrusal regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarının çocuk sahibi olma isteklerini anlamlı derecede yordamakta ve çocuk sahibi olma isteğinin %16,1 ini açıklamaktadır. Sonuç olarak özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumlarına bakarak çocuk sahibi olmayı isteyip istemedikleri hakkında kısmen öngörülebilir bulunabilmektedir.

ÖNERİLER

1. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ve çocuk sahibi olma isteklerinin daha geniş bir örnekleme araştırılması daha sağlıklı ve genellenebilir sonuçlara ulaşılması açısından önemlidir. Özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumu ve çocuk sahibi olma isteğine yönelik bu araştırmaya Kayseri’de 214 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Sonraki araştırmaların farklı örneklerle ve yöresel özellikler göz önünde bulundurularak yapılması özel eğitim öğretmenlerinin evlilik tutumları ve çocuk sahibi olma istekleri konusunda daha fazla katkı sunabilir.
2. Özel eğitim öğretmenleri ile ilgili alanyazın incelendiğinde özel eğitim öğretmenleri ile ilişkili pek çok araştırma konusu olmasına karşın bu konu evlilik tutumu veya

çocuk sahibi olma açısından ele alınmamıştır. Özel eğitim öğretmenleri çok az değişkenler açısından ele alınmıştır. Bu alanda daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

3. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim öğretmenlerine bakanlık tarafından verilecek bir hizmet içi eğitimle psikolojik güçlendirme, iyi oluş eğitimleri verilerek özel eğitim öğretmenlerine onların zihninde oluşan “benim çocuğum da acaba özel eğitime muhtaç olur mu?” düşüncesiyle baş etmeyi ve mesleğini daha profesyonel bir şekilde yapması sağlanabilir.
4. Özel eğitim öğretmenlerinin lisans düzeyinde meslek hayatı ile özel hayatın ayrımı konusunda daha donanımlı hale getirilmesi önerilmektedir.
5. Özel eğitim öğretmenlerine evlilik tutumu ve çocuk sahibi olmaya yönelik düşüncelerinde çalışma koşullarının olumsuz etkisini hissettikleri zaman bir uzmandan yardım almaları önerilmektedir. Bu sayede hem meslek hayatlarında hem de özel hayatlarında daha başarılı ve daha mutlu olacakları düşünülmektedir

KAYNAKÇA

- Akay, M., Akçamete, G. ve Akkök, F. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* (Ed: Ataman, A.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Artukoğlu, F.G. (2016). *Psikoloji öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumlarının yordayıcısı olarak ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aşcı, Ö., Gökdemir, F. ve Altuntaş, G. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sahibi olmaya yönelik görüşleri ve çocuk sevme durumları. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, (10), 18-35.
- Aydemir, H., Diken, İ., Yıkmış, A., Aksoy, V. ve Özokçu, O. (2014). Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (Özel Sayı), 2013, s. 68- 86.
- Ayhan, D. (2008). *Eş seçme kuramları*. 07.01.2019 tarihinde https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_1009.htm adresinden alınmıştır.
- Barnett, M.A., Sinisi, C.S. (1990). The initial validation of a liking of children scale. *Journal of Personality Assessment*, 55(1-2),161-167.
- Başaran, I. (2001). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çalışma koşulları. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(1), s. 41-53.
- Batu, S. ve Kırcaali İftar, G., (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök. 132s.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. (İ.D.Erguvan Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ., 2005. “Özel Eğitime Giriş”. Kök Yayıncılık, Ankara, 208s
- Cüceloğlu, D. (2007). *Niçin çocuk sahibi olmak istiyoruz*. 10.01.2019 tarihinde <http://www.dogancuceloglu.net/yazilar/288/nicin-cocuk-sahibi-olmak-istiyoruz/> adresinden ulaşılmıştır.
- Coşkun, H. ve Özabacı, N. (Eds.). (2013). *Psikolojiye giriş*. İstanbul: Lisans.
- Çalığışu, R. (2015). *Gelişim görevleri modeli*. 12.01.2019 tarihinde

<https://prezi.com/l-yunhv5d3cn/gelisim-gorevleri-modeli-havighurst-modeli/>
adresinden ulaşılmıştır.

- Çay, E.Ş. (2016). *Özel eğitim gereksinimi olan çocukların ebeveynleri ile özel eğitim gereksinimi olmayan çocukların ebeveynlerinin bedensel duyuları abartma düzeyleri ve empatik eğilim düzeyleri açısından karşılaştırılması*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çokluk, Ö. (2000). Örgütlerde tükenmişlik. E. Cevat ve D.Kamile (Ed.), *Yönetimde çağdaş yaklaşımlar içinde* (s. 109-133). Ankara: Anı.
- Dereli İman, E. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevgisi ve öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonlarının incelenmesi. *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 7(4), 482-504.
- Eratay, E., Sarı, T., Kermen, U. (2014). Özel eğitim öğretmenlerinin ihtiyaç doyumu düzeylerinin bazı değişkenlerle incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(Özel Sayı), 181-18
- Eren, V. ve Durna, U. (2006). Üç boyutlu bir yaklaşım olarak örgütsel tükenme. *İ.İ.B.F. Dergisi*, 10 (9), 40-51.
- Eriksson, C., Larsson, M. ve Tyden, T. (2012). Reflections on having children in the future-interviews with highly educated women and men without children. *Upsala Journal of Medical Sciences*, (117), 328-335.
- Girgin, G. ve Baysal, A. (2005). Tükenmişlik sendromuna bir örnek: Zihinsel engelli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4 (4), 172-187.
- Graham, M., Smith, C. ve Shield, M. (2015). Women's attitudes towards children and motherhood: A predictor of future childlessness. *Journal of Social Inclusion*, 6(2), 5-18.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 223-236.

- Güleç-Aslan, Y., Özbey, F., Sola-Özgüç, C. ve Cihan, H. (2012). Vaka araştırması örneği: Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(7), 31.
- Hartwell, L. P., Erchull, M. ve Liss, M. (2014). Desire for marriage and children: A comparison of feminist and non-feminist women. *Article in Gender Issues*. DOI: 10.1007/s12147-014-9120-3.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim.
- Kalkan, M. Ve Hamamcı, Z. (Ed.). (2012). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı.
- Karakuş, S. (2017). *Özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık ile mesleki sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Kasapoğlu, A. ve Karkıner, N. (Eds.). (2015). *Aile sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kayhan, Ü. ve Seçkin, N. (1999). *Aile yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kocaman, A. (2018). *Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ile sınıf yönetimleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kocaman Arslan, S. (2008). *Yeni doğanı babaya benzetme eğiliminin evrimsel psikoloji açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kostak, M.A., (2013). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin çocuk sevme durumları, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin çocuk sevme durumlarına etkisi ve etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 2(1), 50-56.

- Lampic, C., Svanberg, A., Karlström, P. ve Tyden, T. (2006). Fertility awareness, intentions concerning childbearing, and attitudes towards parenthood among female and male Academics. *Human Reproduction*, 2(21), 558-564. doi:10.1093/humrep/dei367.
- Maden, H. (2015). *Anne babası boşanmış üniversite öğrencilerinin evlilik tutumu ile anne babası evli üniversite öğrencilerinin evlilik tutumunun karşılaştırılması*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005). *İş okulu eğitim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği: 3. Resmi Gazete: 26184.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Resmi Gazete: 30471.
- Mutlu, H. (2013). *Engelli kardeşe sahip olan 18-30 yaş arasındaki bireylerin evliliğe yönelik tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgür, İ., 2004. *Engelli çocuklar ve eğitimi özel eğitim*. Adana: Karahan.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM.
- Özgüven İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM.
- Rholes, W. S., Simpson, J.A., Blakely, B.S., Lanigan, L. ve Allen, B. (1997). Adult attachment styles, the desire to have children, and working models of parenthood. *Journal of Personality*, 65, 357-385. doi: 10.1111/1467-6494.ep9708305696.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 27,185-194.

- Sezgin, H., Hocaoglu, Ç., (2014). İnfertilitenin psikiyatrik yönü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 165-184.
- Shamim, M. ve Osman, A. (2015). Parental attitudes towards children with mental retardation: Across sectional study from NGOs in Northern India. *International Journal of Research in Health Sciences*, 3(2), 267-273.
- Smith, E.E., Hoeksema, S.N., Fredrickson, B. ve Loftus, G.R. (2012). *Psikolojiye giriş*. (Ö.Öncül ve D.Ferhatoğlu, Çev.). Ankara: Arkadaş.
- Smith, M.B. (1968). Attitude change. *International encyclopedia of the Social Sciences*.(s. 458-467). Crowell Collier and Mac Millan.
- Tarhan, N. (2007). *Evlilik psikolojisi*. (3. baskı). İstanbul: Timaş.
- Taşcı, K.D., Özkan, S., (2007). Sağlık yüksekokulunu öğrencilerinin infertilite hakkındaki görüşleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(3),187-192.
- Tocu, R. (2014). Study on the parental beliefs and attitudes towards child rearing and education. *Social and Behavioral Sciences*, (137), 153-157. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.05.268.
- Üsküp Koca, B. (2017). *Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumu ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yüksel, G. (Ed.). (2012). *Yaşam boyu gelişim*. Ankara: Nobel.

EKLER

Ek 1 – Kişisel Bilgi Formu

Sevgili katılımcı;

Erciyes Üniversitesi Yüksek Lisans tezi kapsamında yürütmüş olduğum bu çalışmada sizlerin bazı kişisel bilgilerinize ve formlardaki maddeleri samimiyetle size uygun olacak şekilde puanlamanıza ihtiyaç duyulmaktadır. Sizden istenilen aşağıdaki formlardaki soruları dikkatlice okuyarak, samimi cevaplar vermenizdir. Verdiğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkürler. Kişisel bilgileriniz ve vermiş olduğunuz cevaplar saklı tutulacak ve yalnızca araştırma sonuçları istatistiksel olarak gösterilecektir.

Psikolojik Danışman Mustafa ÜNSAL

1. Cinsiyet

Kadın ()

Erkek ()

2. Yaşınız ()

3. Medeni hal

Evli ()

Bekar ()

4. Çocuk Sayınız ()

5. Kıdem Yılıınız ()

Ek 2 – Evlilik Tutum Ölçeği

EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Bu araştırma Erciyes Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi çerçevesinde yapılmaktadır. Aşağıda evliliğe ilişkin ifadeler yer almaktadır. Hiçbir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sadece sizin nasıl düşündüğünüz önemlidir. Sizin görüş ve düşüncelerinize karşılık gelen seçeneği 1'den (hiç katılmıyorum), 5'e (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelendirilmiş ölçek üzerinde (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

	(1) Hiç katılmıyorum	(2) Nadiren katılıyorum	(3) Biraz katılıyorum	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle katılıyorum
1.Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.					
2.Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.					
3.Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.					
4.Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünür.					
5.Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.					
6.Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.					
7.Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.					
8.Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.					
9.Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.					
10.Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.					
11.Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.					
12.Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.					
13.Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.					
14.Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.					
15.Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.					
16.Evlilik, toplum içinde kendini güvende hissetmeni sağlar.					
17.Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm					
18.Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.					
19.Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.					
20.Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.					
21.Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.					

Ek 3 - Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği
Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.Çocuk sahibi olmasaydım çok üzgün olacağımı ve hayal kırıklığına uğrayacağımı biliyorum.							
2.Çocuk sahibi olmayı çok istiyorum.							
3.Çocuk sahibi olmak istediğimden emin değilim.							
4.Çocuk sahibi olmadan da mutlu olabilirim.							
5.Eğer eşimle çocuk sahibi olmasaydık, kesinlikle evlat edinmeye çalışırdım.							
6.Çocuk sahibi olmaya şiddetle karşı olan biriyle asla evlenmem.							
7.Bebekler ile ilgilenmeyi dört gözle bekliyorum.							
8.Çocuk sahibi olamazsam, içimde ukde kalır.							
9. Büyük bir aile istiyorum.							
10.Bana güvenecek çocuklara sahip olmayı dört gözle bekliyorum.							
11.Çocuklara karşı bir şey hissetmiyorum. Olsalar da olur, olmasalar da olur.							
12.Bana göre, aile hayatı çok önemlidir.							
13.En fazla bir çocuk isteyen veya hiç çocuk istemeyen bir eş bulmak istiyorum.							
14.İnsanların çocuklarla ilgilenmeyi neden bu kadar değerli bulduklarını anlamıyorum.							
15.Bazen çocuk istediğimi düşünüyorum, bazen de istemediğimi düşünüyorum.							
16.Çocuk sahibi olmak isteyip istemediğimi pek düşünmedim ve her iki tarafa yönelik güçlü bir tutumum yok.							
17.Bence çocuklarla ilgilenmeye değmez.							

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Damla DÖNMEZ

Doğum Yeri: Erzurum

Doğum Yılı: 1990

E- Posta: sonmezdamlam25@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : 2010 Ali Rıza Özderici Anadolu İmam- Hatip Kız Lisesi

Lisans : 2015 Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İş Deneyimi

2018- ...: Milli Eğitim Bakanlığı (Öğretmen)